Indie
a monoteismus

Sumerové, hinduismus a budhismus
z islámské perspektivy

MUSLIMSKÁ OBEC V PRAZE

INDIE A MONOTEISMUS

SUMEROVÉ, HINDUISMUS A BUDDHISMUS
Z ISLÁMSKÉ PERSPEKTIVY

T. MUHAMMAD

MUSLIMSKÁ OBEC V PRAZE
2014

© Muslimská obec v Praze
ISBN 978-80-905731-0-9

OBSAH

Předmluva k českému vydání 5
Mezopotámie, Sumerové a Noe 9
Údolí Indu a Noe 12
Náboženství údolí Indu 15
Noemovi potomci 18
Sabejci 19
Kdo byli Árjové? 25
Indoárjové 28
Rané indoárijské knihy 33
Pozdější knihy Indoárjů 37
Posmrtný život versus reinkarnace 40
Buddha Gautama a jeho poslání 45
Onen svět, Gádimún a Dhu l-Kifl 48
Proroctví Gautamy Buddhy 51
Poznámky 53

Ve jménu Alláha Milostivého, Smilovného

Lidé, věru jsme vás stvořili z muže a ženy a učinili jsme z vás národy a kmeny, abyste se vzájemně poznali. Avšak nejvznešenější z vás před Alláhem je ten, kdo je nejbohabojnější.
(Korán 49:13)

Předmluva k českému vydání

Monoteismus je základním kamenem islámské věrouky. Ta má i další pilíře: víru v anděly, ve všechny proroky Boží, ve všechny zjevené knihy, v Soudný den a v posmrtný život a víru v předurčení. Objevují se podobné principy i v jiných náboženstvích? Velmi známá je blízkost islámu s judaismem a křesťanstvím a jejich vyznavači jsou v Koránu nazýváni lidmi Knihy. Ale je nějaká podobnost mezi islámem a dalšími náboženskými směry, dnes známými jako buddhismus, hinduismus a dalšími? Měly původní podoby těchto náboženství také své proroky?

Tato publikace přináší v naší oblasti ojedinělý pohled na náboženství Sumerů, sabejců, zoroastrovců a hlavně na hinduismus a buddhismus z islámské perspektivy. Jde po stopách Noemových potomků, kteří se rozšířili po celém světě. Vysvětluje, proč Korán a prorok Muhammad vyzývají, aby se muslimové k sabejcům a zoroastrovcům chovali jako k lidu Knihy. Ukazuje nám knihy Indoárjů a pravdu o poslání Buddhy Gautamy.

Slovo islám znamená odevzdání se a podřízení své vlastní vůle jedinému skutečnému

Bohu, který má jméno Alláh. Ten, kdo podřídí svou vůli Bohu, je muslim. Islám se nejmenuje podle nějakého konkrétního člověka nebo lidu a nebyl ani pojmenován teprve pozdějšími generacemi následovníků. Islám je náboženství, které bylo dáno již Adamovi, prvnímu člověku a zároveň prvnímu Božímu prorokovi. Islám je dále jednotným náboženstvím všech proroků, které kdy Bůh (Alláh) lidstvu poslal. Navíc ho tak pojmenoval sám Bůh a jméno islám je jmenovitě zmíněno v posledním písmu, které lidstvu zjevil.

Věříme, že tato kniha bude pro české čtenáře cenným zdrojem informací a prosíme Alláha, aby přijal úsilí všech, kteří se zasloužili o to, aby byla vydána.

Muslimská obec v Praze
duben 2014

ČÁST PRVNÍ
OD SUMERŮ K SABEJCŮM

Mezopotámie, Sumerové a Noe

V jihozápadní Asii se rozprostírá Arménská vysočina, v jejíž jižní části pramení dvě řeky, které se po dlouhé samostatné pouti nakonec setkají a po svém soutoku se jako Šatt-al-Arab vlévají do Perského zálivu. Arabové jednu řeku nazývají Furát a druhou Didžlat, v češtině jsou to Eufrat a Tigris. Řečtí zeměpisci území ležící mezi nimi nazvali Mezopotámie, což znamená „meziříčí". V současné době se na tomto území nachází stát jménem Irák.

Podle všech dostupných pramenů právě v Mezopotámii vzkvétala nejstarší známá lidská civilizace, kterou moderní historici nazývají sumerskou civilizací. Předpokládá se, že její dějiny mohou sahat až do doby 6000 až 7000 let před naším letopočtem. Anglický historik H. G. Wells ve svých stručných světových dějinách uvádí, že se v období do přibližně 6000 až 7000 let před naším letopočtem na úrodných územích Asie a v údolí Nilu zformovala polokulturní společenství a právě v jižních částech Mezopotámie a v Egyptě se poprvé objevila města, chrámy a zavlažovací systémy a také znaky vyššího společenského uspořádání. V té době Eufrat a Tigris tekly do Perského zálivu jinými koryty než dnes a na území mezi těmito dvěma řekami, jak poznamenává Wells, jako první vystavěli svá města Sumerové.[1]

Současní archeologové také zjistili fyziognomii Sumerů; byli snědí s výrazným nosem.[2]

Moderní historici odhadují stáří sumerské kultury na osm až devět tisíc let, avšak podle sumerské mytologie jsou její dějiny ještě starší. Sumerští kněží – dějepisci se někdy kolem roku 2300 př. n. l. pustili do zkoumání dávných dějin svého národa a došli k závěru, že před potopou světa vládlo deset dynastií po dobu 432 000

let.[3] Dějiny této země sepsal také babylonský chrámový kněz Béróssós, který žil kolem roku 400 př. n. l. Přestože se jeho dílo nedochovalo, úryvky z něj ve svých spisech citovali židovští a řečtí dějepisci. Béróssós uváděl stejné výše zmíněné časové údaje.[4]

Přidejme k tomuto údaji nulu a dostaneme *mahájugu* podle indické mytologie. Jeden mytický velký věk (*mahájuga*) trvá 4 320 000 pozemských let a podle babylonské mytologie období před potopou světa trvalo 432 000 let. Mnozí tedy předpokládají, že mezi těmito dvěma údaji je nějaká souvislost a že mohlo při přepisu nedopatřením dojít k přidání nebo vynechání nuly.[5] Tento předpoklad nelze jen tak zavrhnout.

Takovéto výpočty a prameny jsou však pro moderní historiky nepřijatelné. Přijatelná by pro ně byla jen taková chronologie, která je potvrzena výsledky archeologických výzkumů. I podle takovýchto exaktnějších zdrojů je sumerská civilizace více než osm tisíc let stará. Krishna Chaitanya, autor Dějin mezopotámské literatury, píše:

„Existují důkazy, že dynastie vládly Nippuru v roce 5262 př. n. l., Kiši v roce 4500 př. n. l. a Uru v roce 3500 př. n. l.“[6]

Jak v biblickém Starém zákoně, tak v Koránu se píše o proslulém Noemovi (mír s ním), prvním reformátorovi lidstva. Jeden výrok proroka Muhammada (nechť mu Alláh žehná) zapsaný jak imámem al-Buchárím, tak imámem Muslimem mu dává titul *awwalu r-rasúl*, tedy první Boží posel.[7] Abul Kalam Azad, významný moderní muslimský učenec, uvádí přesvědčivé argumenty, že střediskem Noemova působení byla právě Mezopotámie.[8] Lze tedy důvodně předpokládat, že prorok Noe byl Sumer. Navíc příběh potopy světa, ke které podle Bible i Koránu došlo v Noemově době, je tématem mnoha

nápisů objevených v Iráku. Krishna Chaitayna píše:

„Babylonská literatura oplývá mnoha verzemi velké potopy, která zničila svět a lidské pokolení. Poslední z nich je vyprávěna v eposu oslavujícím hrdinské skutky Gilgamešovy.“[9]

Podle Bible tuto velkou potopu přežil pouze Noe spolu s několika dalšími lidmi a všichni ostatní se utopili. Noe a jeho společníci hledali útočiště na lodi neboli arše. Po potopě archa uvízla na vrcholu v pohoří, jehož biblické jméno je Ararat a Korán tuto horu nazývá al-Džúdí. Šejch Azad tvrdí, že v tom není rozdílu a že současný výzkum prokázal, že se jedná o Arménskou vysočinu.[10] V každém případě se Korán s Biblí shodují v tom, že potopu přežil pouze Noe a jeho stoupenci.

Až donedávna mnozí považovali příběh o potopě světa za pouhý náboženský mýtus bez jakéhokoliv historického základu, avšak nyní v této otázce dochází k určitému posunu. T. C. Shankara Menon ve své knize o archeologii Hlasy zpoza staletí uvádí:

„Podle tohoto příběhu velká potopa zaplavila celý svět a unikl jí jen určitý počet lidí a zvířat na palubě Noemovy lodi. Až donedávna nebyly žádné důkazy, že se tyto události skutečně staly. Avšak nyní byl na vrcholu šestitisícové hory v pohoří Araratu v Malé Asii objeven objekt podobající se lodní přídi. V současnosti je viditelný pouze obrys vystupující nad úroveň okolního terénu. Ostatní části jsou pevně zaklíněné, protože je zaplnilo bahno, kameny a láva. Tato obrovská příď má tvar lotosového okvětního lístku a měří zhruba čtyři sta padesát stop na délku a sto padesát stop na šířku. Po odkopání osmnácti stop zeminy se objevilo dno. Bible (Genesis 6:15) udává rozměry Noemovy archy, které těmto údajům odpovídají. Tohoto objektu si poprvé všimli příslušníci tureckého

letectva. Další informace zjišťuje výzkumné oddělení tamějšího ministerstva obrany.“[11]

Podle Bible lidstvo po potopě vzešlo z Noemových potomků, protože všichni ostatní během potopy zahynuli. Bible uvádí, že když Noe vystoupil z lodi, byli s ním jen jeho tři synové Šém, Chám a Jefet a jejich děti, ze kterých se obnovilo lidstvo (Genesis 9:18). Toto vše dokazuje, že místem Noemova působení byla Mezopotámie a mezopotámskou kulturu museli vybudovat jeho následovníci, Sumerové.

Korán jednoznačně uvádí, že velký prorok Noe svůj lid vyzýval k monoteismu (7:59). Z toho vyplývá, že jeho následovníci, kteří se po jeho době usídlili v Mezopotámii, byli vyznavači jediného Boha. Jinými slovy ti, kdo vybudovali sumerskou kulturu, nejstarší ze všech známých civilizací, žili v souladu se zjevnou pravdou a pravým náboženstvím. K odchylkám a změnám muselo dojít až později.

Údolí Indu a Noe

Až donedávna historici předpokládali, že základy indické civilizace položili Indoárjové. Avšak ve dvacátém století jsme byli svědky revoluce v pojetí indických dějin, stejně jako v mnoha dalších vědních oborech. Bylo nepochybně dokázáno, že v Indii existovala vyspělá kultura ještě před příchodem Árjů.

Indické dějiny bylo třeba přepsat v návaznosti na výzkumy provedené v letech 1922–1927 v Mohendžo-dáru v Sindhu a v Harappě v Paňdžábu (na území dnešního Pákistánu). V Sapta-Sindhu byla objevena vyspělá a organizovaná kultura, která se rozvíjela již před pěti tisíci lety. Sir John Marshall, který vedl tyto archeologické výzkumy, ji pojmenoval mohendžodárskou civilizací poříčí Indu a obecně se nazývá civilizací údolí Indu či harappskou kul-

turou. Tato civilizace vzkvétala na březích řek Indu a Ravi, jednoho z přítoků Indu.

Podle archeologů se civilizace údolí Indu datuje pravděpodobně do let mezi 3250 a 2750 př. n. l.[12] Tímto se dějiny indické kultury rozšířily o mnoho staletí do minulosti. Avšak kdo vybudoval tuto jedinečnou kulturu v Sapta-Sindhu? Odborníci se vesměs shodují, že to nemohli být Árjové, kterým patří védská i ostatní indická literatura, protože mezi lidem údolí Indu a Árji byly obrovské rozdíly ve fyziognomii, jazyce i náboženství. Z dávných textů árijských kmenů vyplývá, že byli světlé pleti, zatímco obyvatelé údolí Indu byli snědí. Také jejich rysy obličeje, postava a způsob odívání byly odlišné od Árjů. T. C. Shankara Menon napsal:

„Co lze z nálezů zjistit o postavě, rysech obličeje a oděvních zvyklostech obyvatel údolí Indu? O jejich postavě víme z kosterních pozůstatků nalezených na jejich pohřebištích. Tvar jejich obličeje, barvu pleti a oděv lze zjistit z maleb, z nichž některé jsou barevné, z nádob, zdí atd. a také ze sošek a podobných nálezů. Předpokládá se, že měli poměrně protáhlé obličeje s dlouhým nosem. Na jejich malbách se objevují spíše postavy se snědou pletí a černými vlasy. Lze usuzovat, že byli převážně menšího vzrůstu a muži často nosili plnovous. Vlasy nosili sčesané dozadu. Muži se odívali do zvláštně vyšívaného oděvu, který odhaloval pravé rameno.“[13]

Jazykem Árjů byl sanskrt a sanskrtem je napsaná veškerá jejich stará literatura. Avšak jazykem obyvatel údolí Indu nebyl sanskrt. Jejich jazyk najdeme na tisících při vykopávkách objevených pečetí. Užívali obrázkové písmo, které nebylo dosud rozluštěno.

Z těchto důvodů došli archeologové k závěru, že obyvatelé údolí Indu byli odlišní od Árjů.

Co to bylo za národ? K jakému etniku náleželi? Archeologové na tyto otázky ještě nedokázali nalézt přesvědčivou odpověď. Avšak existují hypotézy, které si rozhodně zaslouží naši pozornost. Majumdar, Raychaudhuri a Datta ve své knize o indických dějinách uvádějí:

„Nakonec zůstává otázka rasy lidí, mezi kterými vyrostla civilizace údolí Indu… Někteří tvrdí, že byli totožní se Sumery, zatímco jiní se domnívají, že to byli Drávidové. A někteří jsou přesvědčeni, že tyto dva národy byly totožné.“[14]

Někteří odborníci se tedy domnívají, že zakladatelé kultury údolí Indu byli Drávidové. Někteří jdou ještě o krok dál a tvrdí, že Drávidové náležejí k té samé etnické skupině jako západoasijští Sumerové. Jayaswalal ve své knize o hinduistické civilizaci uvádí, že jeden archeologický směr tvrdí, že již šest tisíc let před naším letopočtem docházelo k obchodním výměnám mezi západní Indií a Sumerem a že Sumerové a Drávidové byli příbuzní jak jazykově, tak etnicky.[15]

Vykopávky poskytují rozličné důkazy podporující tvrzení, že docházelo k obchodním výměnám mezi Sumery a lidem údolí Indu. To také uvádí Pandit Jawaharlal Nehru, když ve své knize Objevení Indie cituje význačného vědce Gordona Childeho:

„Tento lid údolí Indu měl čilé styky se sumerskou civilizací té doby a dokonce existují určité důkazy o indické kolonii, pravděpodobně obchodní, v Akkadu. Řemeslné výrobky z měst údolí Indu se dostaly dokonce i na trhy na Eufratu a Tigrisu. Na druhou stranu u Indu bylo doloženo užívání několika sumerských uměleckých postupů, mezopotámské záchody a pečetní válečky. Obchod se neomezoval jen na suroviny a luxusní zboží; nabídku potravin v Mohendžo-dáru obohacovaly ryby pravidelně dovážené z arabského pobřeží.“[16]

Mezi zbožím vyváženým z údolí Indu bylo bavlněné plátno a parfémy. Pečeti nalezené v mezopotámských městech jako Ur, Lagaš, Súsy a Ešnunna ukazují na indické obchodníky.[17]

Sumerové a Sindhané nebyli spřízněni jen obchodem, ale byli si blízcí také nábožensky a morálně.[18] Indický učenec Rahul Samkrityayan napsal:

„V autorově knize Mankind (Lidstvo) se uvádí, že ještě před příchodem Árjů do Indie v Asýrii (Mezopotámii) a v údolí Indu existovalo civilizované společenství a že jejich následovníci dosáhli vyššího stupně pokroku než staří Árjové, kteří začali přicházet do Afghánistánu.“[19]

Přistěhovalci, kteří z Mezopotámie přišli do údolí Indu a usadili se tam, byli Sumerové – jinými slovy Noemovi potomci. Tato rodová linie dala vzniknout Drávidům; archeologové se domnívají, že Sumerové a Drávidové patří do stejné etnické skupiny. Nejstarší indická kultura tedy vzešla od Sumerů a Sumerové byli Noemovi potomci.

Náboženství údolí Indu

Vědci nemají jednotný názor na náboženskou filozofii vyznávanou příslušníky civilizace údolí Indu. Z vykopávek pocházejí mnohá znázornění falu a ženské postavy držící dítě. Byla nalezena také tříhlavá socha a Sir John Marshall se domnívá, že se může jednat o vyobrazení Šivy. Na základě těchto soch byl formulován názor, že tam převládal kult falu, Šivy a bohyně. Jiní ovšem namítají, že tyto závěry jsou nepodložené. Tvrdí, že socha, kterou John Marshall chybně označil za Šivu, ve skutečnosti nemá tři hlavy.[20] V každém případě se někteří vědci kloní k názoru, že se tam praktikovalo

modlářství. Takovéto formy uctívání existovaly také v Mezopotámii. Archeolog dr. A. Ayyappan ve svém díle o indickém starověku píše:

„Lid Harappy a Mohendžo-dára měl různorodé tělesné rysy a existovaly tam stejně různorodé formy uctívání. Někteří uctívali bohyni, stejně jako v celé západní Asii. Šiva byl uctíván ve formě lingamu (falu) a Pašupatiho (Pána tvorstva). Na některých pečetidlech byla vyryta mnišská postava božstva o třech tvářích s rohatou korunou, obklopená divokou zvěří a meditující v lotosovém sedu.“[21]

Jména některých božstev uctívaných Sumery v Noemově době jsou uvedena v Koránu. Jeden z těchto bohů se nazýval Suwá‘[22] a tento Suwá‘ klidně mohl být Šivou z údolí Indu. Tento závěr podporuje zvuková podoba mezi „Šiva“ a „Suwá‘.“ Suwá‘em se zabývá také Fath al-Bárí, výklad sbírky výroků proroka Muhammada Sahíh al-Buchárí.[23] Kult Šivy tedy Indové museli převzít od Sumerů a od Indů se poté dostal k Arabům.

Avšak odborníci se domnívají, že v údolí Indu žilo také společenství, které věřilo v jediného Boha. P. Thomas ve svém shrnutí archeologických objevů v Indii píše, že většina badatelů došla k závěru, že Sindhané byli monoteisté.[24]

Tito lidé tedy museli být následovníky proroka Noema, protože v Koránu stojí, že jeho náboženství vycházelo z Boží jednoty (Korán 71:3). Je pravděpodobné, že Sumerové, kteří v Sapta-Sindhu položili základy své kultury, následovali náboženství svého patriarchy Noema. Několik badatelů dokonce uvádí jméno a atributy jediného božstva, které Sindhané uctívali. Jménem tohoto Boha bylo „Oum“ a jedním z jeho atributů bylo *dídivikan*, o čemž Abul Kalam Azad ve své knize *Tardžuman al-Qurʿán* píše:

„Árjové, kteří si podrobili původní obyvatele Indie, je nazvali přízviskem *dasjus* (otroci). Základní pojetí božstva u Dasjů bylo založeno na jedinosti. Nevěřili ve více bohů, avšak věřili v jednu všemocnou sílu, kterou nazývali „Oum“, což má stejný význam jako sanskrtský výraz *indwán* (jediný). Věřili, že tato Bytost (Bůh) vládne všemu a vše je podřízeno Jím daným zákonům. Také věřili, že jedním z Jeho atributů je *dídivikan*, což znamená „věčně bdělý“, či jak uvádí Korán „nepadá naň dřímota, ani spánek“ (Korán 2:255).“[25]

Definice slova Oum tento názor podporuje. Oum je podle slovníku „*pranava* hymnus šúdrů“. To znamená, že Oum je Boží jméno, jehož vzýváním šúdrové začínali své modlitby (*pranava* je úvodním slovem modlitby.) Pod nadvládou Árjů se původní obyvatelé stali šúdry (nízkou kastou, otroky). Árjové užívali na začátku svých hymnů a modliteb slova *Óm*, jehož význam je samozřejmě „Bůh“. Malajálamská encyklopedie definuje výraz *Óm* takto: „*Pranava* hymnus označující *Parabrahmu*.“[26] *Oum* bylo podobnou *pranavou* či invokací, kterou užívali neárijští šúdrové, a označovalo jediného Boha.

Výše uvedené můžeme shrnout takto: před příchodem Árjů v Indii žilo společenství Sumerů uctívající jediného Boha a kulturu údolí Indu museli vytvořit právě oni. Avšak z mnoha kosterních pozůstatků nalezených při vykopávkách vyplývá, že v Sapta-Sindhu žila celá řada různých národností. V. R. Paramesvaran Pillai ve své knize o starověkých písmech uvádí:

„Antropologové, kteří prozkoumali lidské kostry vykopané v Mohendžo-dáru a Harappě, tvrdí, že všechny nepatří lidem stejné rasy.“[27]

Tedy pokud tam převládal kult Šivy, musel být součástí náboženství původních obyvatel

Indie. Nejlogičtějším závěrem se zdá, že tato kultura vznikla rukou monoteistů.

Noemovi potomci

Po potopě se Noemovi potomci rozšířili po celém světě. Podle Bible egyptskou civilizaci založili potomci Misrajima, syna Noemova syna Cháma. Podobně střediskům civilizace jako Arábie, Irák a Sýrie vládli potomci dalšího z Noemových synů, Šéma. Tito lidé založili starověké městské státy jako Babylon, Asýrii, Chaldeu a Fénicii. K tomuto etniku, které moderní historici nazývají Semity, náležel také Abraham a jeho lid.

Avšak Bible toho mnoho neříká o rodové linii dalšího z Noemových synů, Jáfeta. Z knihy Genesis vyplývá pouze to, že jeho potomci obývali nějaké ostrovy.[28]

Indie je samozřejmě poloostrov. Je velmi dobře možné, že Jáfetovi potomci migrovali do Indie a usadili se tam. Arabský dějepisec a cestovatel Abú al-Hasan al-Masʿúdí (896–956 n. l.) ve svém historickém díle *Murúdž ad-Dahab* (Rýžoviště zlata a doly drahokamů) uvádí v tomto kontextu zajímavé údaje: „Núfir, pravnuk Noemův, se svým potomstvem odcestoval do Indie, do Sindhu. Obyvatelé Sindhu náležejí k Núfirově rodové linii.“[29] Na jiném místě této knihy najdeme: „Ámúr syn Súbíla syn Jáfeta syn Noema se usadil v Indii.“[30]

Z výše uvedeného vyplývá, že národ, který ze Sumeru migroval do Sindhu, bylo Noemovo potomstvo.

Již bylo zmíněno, že mezopotámská literatura zaznamenává příběhy o velké potopě, ke které tam došlo. Podobný příběh figuruje také v indických *puránách* (legendách). Tento příběh vypráví o velkém muži jménem Manu. Ve staroindické literatuře má Manu ještě jedno

jméno, Satjavrata (pravdomluvný). Z jednoho verše *Mahábháraty*[31] lze odvodit, že tento Manu byl patriarchou Drávidů:

यो सौ सत्यव्रतो नामा राजरीषी द्रावीडेष्वराः ।
जनानाम योफ तीत्ता कलपानते लेभे पुरुषा सेवाया ॥

Netřeba nijak zdůrazňovat, že biblický hrdina potopy světa Noe a koránský Núh jsou jedna a tatáž osoba. A je také dost dobře možné, že je též hrdinou indické potopy. Jména význačných osobností bývalo zvykem uvádět s uctivou předponou „Ma-“, např. Mabali. Lze spekulovat, že z „Núh“ spolu s předponou „Ma-“ vznikl „Manúh“, ze kterého se časem stal „Manu“. V dávných dobách se národy a klany nazývaly podle svých kmenových vůdců, tedy Semité se nazývali po svém vůdci Šémovi. Podle této analogie lze důvodně předpokládat, že indičtí Drávidové byli pojmenováni po svém vůdci Jáfetovi. Před jména významných mužů se připojovala uctivá předpona „Tiru“. Můžeme spekulovat, že Drávidové svého vůdce oslovovali Tiru Jáfet a sami byli později známi pod jménem Drávidové (Tir---f-t se vývojem změnilo na Dr---v-d). Stejně tak došlo k posunu z *tirutti* na *drišti*.

V každém případě můžeme s klidným svědomím tvrdit, že první kultura, která se v Indii rozvinula, vznikla vlivem působení proroka. Důkazem toho je monoteismus Sindhanů. A pojetí morálky, které se touto tradicí inspirovalo, ovlivňuje Indy dodnes.

Sabejci

Nyní se zaměříme na to, jak se podle Koránu jmenovali příslušníci nejstaršího náboženství v Indii. Mezi těmi, kdo přijali náboženství hlásané dřívějšími proroky, Korán zmiňuje skupinu zvanou *sábi'ún*, neboli sabejce. Korán o této skupině nic bližšího neuvádí, avšak po

podrobnějších údajích pátrali vykladači Koránu a muslimští dějepisci. Tyto výzkumy dospěly k určitým závěrům, které však nejsou jednoznačné. Existovaly různé názory a několik převládajících názorů je uvedeno níže.

Známý muslimský dějepisec Ibn al-Nadím (zemřel roku 995 či 998) sabejcům věnuje velký prostor ve svém díle *al-Fihrist*. Mimo jiné tam uvádí: „Sabejci tvrdí, že jsou následovníky Noema a Šéta, proroků před dobou proroka Abrahama. Mají Písmo, které obsahuje morální ponaučení.“[32] Ibn Hazm (944–1064), další význačný muslimský učenec, ve svém díle *al-Fasl fí l-Milal wa l-Nihal* píše: „Sabejské náboženství je nejstarším na světě.“[33] Podle mínění mnoha znalců Koránu, jako byli Wahb ibn Munabbih, Abdur Rahmán ibn Said, Fachr ad-Dín ar-Rází a Ibn Kathír, byli sabejci vyznavači jediného Boha.[34]

Na základě výše uvedeného můžeme sabejce považovat za následovníky proroka Noema. Mezi střediska tohoto náboženství patřil Harran v západní Asii, kde se narodil také význačný muslimský učenec Ibn Tajmíja. V jeho době (1263–1328 n. l.) v Harranu a Damašku existovalo mnoho dávných sabejských svatyň. Avšak protože v té době už všechno obyvatelstvo přijalo islámskou víru, žádné další pozůstatky se nedochovaly. Tyto svatyně převzali muslimové jako mešity a tyto mešity měly každá dva modlitební směry, *qibly*. Jeden směřoval k severnímu pólu a druhý k Mekce. Důvodem této dvojí *qibly* bylo, že sabejci v souladu se svým náboženstvím stavěli svatyně orientované k severu. Později, když přijali islám, užívali ty samé modlitebny také pro islámské modlitby a přistavěli další *qiblu* směrem k Mekce.[35]

Malá skupina sabejců žila v Iráku a byla známá pod jménem Mandejci. Mnoho z nich se na základě křesťanské misijní činnosti stalo

křesťany. Tito noví konvertité pak odhalili podrobnosti o svém dřívějším náboženství, které předtím v souladu se svou tradicí drželi v tajnosti. Podrobné informace o tomto lidu lze získat ze staršího vydání Encyklopedie Britanniky. Zde můžeme uvést alespoň několik hlavních bodů: sabejci vykonávali rituální modlitby třikrát denně směrem k severnímu pólu. Před každou modlitbou prováděli koupel a dodržovali velký počet půstů. Během postních dnů muži i ženy nosili bílý oděv. Nezabíjeli zvířata a nejedli maso. Zajímavé je jejich přesvědčení, že Abraham, který se narodil v Uru po Noemovi, byl pouhým podvodníkem. Ze všech izraelských proroků přijali pouze Jana Křtitele (Jahjá). A tak dále.[36] Z tohoto krátkého shrnutí vysvítá důležitost, jakou sabejci přikládali koupeli, která patřila mezi jejich náboženské rituály.

Nyní se podívejme, co lze z nálezů zjistit o lidu údolí Indu. Každý dům tam měl studnu a koupelnu s odpadem odvádějícím odpadní vodu do kanalizace. Také byla nalezena vyvýšená nádrž pro veřejné lázně s mnoha koupelnami okolo. K. V. Gopala Menon ve svých světových dějinách píše:

„Mohendžodárské naležiště se rozkládá na zhruba čtvereční míli. Pravidelné ulice, domy, vnitřní koupelny a kanalizace pod ulicemi vypadají neuvěřitelně moderně… Každý dům má uvnitř dvůr, kolem kterého stojí kuchyň, sklad, koupelna atd. Kruhové studny jsou v každém domě… Avšak úplně nejzajímavější je nahoře postavená vodní nádrž. Kolem této nádrže je nádvoří, které ze všech čtyř stran lemují verandy a na jejich konci jsou koupelny; v některých koupelnách bylo nalezeno vybavení pro parní lázně.“[37]

Podle archeologů byly podobné vyvýšené nádrže nalezeny také poblíž Harranu. Jak jsme

již dříve uvedli, Harran byl dávným střediskem sabejců. V knize Putování Jemenem se uvádí, že v některých částech Jemenu, podél obchodní stezky do Harranu, byly nalezeny tři velké umělé nádrže.[38]

V dnešní době se na mnoha místech budují umělé vodní nádrže vedle mešit. Vodu z těchto nádrží nazývaných *hawd* muslimové používají k rituální očistě (*wudúʾ*) před modlitbou. Podobně sabejci před modlitbou vykonávali koupel. Tyto nádrže v údolí Indu, nalezené v Harappě i Mohendžo-dáru, musely být vybudovány právě za tímto účelem.

Lze tedy předpokládat, že lidé údolí Indu vyznávali sabejské náboženství. Nelze jen tak zavrhnout názor muslimských učenců, že sabejci byli následovníky Noema. Stručně řečeno tuto vyspělou civilizaci v údolí Indu vybudovali Sumerové, potomci Noemovi. Byli to monoteisté a ne modláři. Z této skupiny museli vzejít také Drávidové.

ČÁST DRUHÁ
ÁRJOVÉ

Kdo byli Árjové?

Zatím jsme se zabývali kulturní tradicí Drávidů, původních obyvatel Indie. Nyní se ale zaměříme na kulturní odlišnosti Árjů, kteří později přišli na jejich území.

Ohledně původní domoviny a etnických kořenů Árjů panují velmi rozdílné názory, které zde nebudeme podrobně analyzovat. Důkazy však podporují hypotézu, že patřili do semitské skupiny a byli potomky Arama. Část tohoto etnika vládla Arábii v době proroka Húda a Korán tuto skupinu nazývá ‘Ádovci a Iramu. Lze důvodně předpokládat, že potomci Iramu se později zapsali do dějin pod jménem Árjové. Bible je nazývá Aram a stará perská literatura Arjana. Zaměříme se však hlavně na náboženství Indoárjů.

Indoárjové mají celou řadu dochovaných starověkých rukopisů – není znám žádný jiný národ, který by disponoval takovým množstvím starých náboženských textů. S jejich náboženským cítěním a praktikami se tedy může seznámit každý, avšak k těmto starým textům je třeba přistupovat objektivně.

Nejstarší indoárijské rukopisy jsou čtyři písemné sbírky neboli védské sanhity: Rgvéda, Jadžurvéda, Sámavéda a Atharvavéda, napsané ve starodávném jazyce sanskrt. Nejstarší z nich je Rgvéda, již západní badatelé datují přibližně do roku 1500 př. n. l. Avšak indický badatel Bala Gangadhara Tilak se domnívá, že historie Rgvédy sahá minimálně do roku 3500 př. n. l. V každém případě je to nejstarší dochovaná véda.

Vědci zabývající se jazykem véd, sanskrtem, našli podobnost s mnoha jinými jazyky. Největší příbuznost vykazuje se starým jazykem Íránců. O blízkosti mezi sanskrtem a jazykem

Avesty, íránského písma, píše Krishna Chaitanya ve svých dějinách sanskrtské literatury:

„(Sanskrt) je nejbližší jazyku Avesty, prvnímu védskému jazyku starých Íránců. Celé verše Avesty lze slovo od slova převést do védského sanskrtu pouze uplatněním fonetických pravidel, tedy pouhou mírnou změnou výslovnosti podle daných pravidel. Nejenže se zachová veršování, ale nedotčena zůstane také poetická krása.“[39]

Tato podobnost mezi staroperským a védským jazykem ukazuje, že Indoárjové a Peršané původně vzešli z jednoho národa. Samotný výraz „Írán“ znamená „země Árjů“.[40] Závěrem lze říci, že Árjové byli potomky starých Peršanů.

Nejdůležitějším písmem Íránců je Avesta a jeho výkladem je Zend Avesta. Další jejich posvátnou knihou je Dasátir. Tato písma obsahují učení íránského proroka jménem Zarathuštra (také Zoroaster, Zoroastres nebo Zaratus). Abul Kalam Azad ve svém výkladu Koránu tvrdí a dokládá, že zakladatel perské říše Kýros (persky Kúrúš) vyznával Zarathuštrovo náboženství.[41] Mnozí zastávají názor, že Kýros a v Koránu zmíněný Dhul Qarnajn (dvourohý) byla jedna a tatáž osoba.[42] Babylonský král Nebukadnesar II. zničil Jeruzalém, židovské náboženské středisko a hlavní město, a přeživší židy odvedl s sebou do Babylonu jako otroky. Ještě předtím jeden z židovských proroků Izajáš prorokoval příchod mesiáše (pomazaného). Také přinesl dobré zprávy, že tento mesiáš dobude Babylon a osvobodí židy.[43] Izajáš také předpověděl, že jeho jméno bude Kýros. Později Kýros skutečně dobyl Babylon, osvobodil židy a s poctami je navrátil do Jeruzaléma. Povolil jim obnovení chrámu zničeného Nebukadnesarem a nařídil, aby vše, co jim bylo ukradeno, bylo vráceno. Z těchto důvodů židovští proroci oslavovali perského krále Kýra jako mesiáše.[44]

Arabové zoroastrovce nazývají *madžús* a Korán je uvádí mezi lidmi Knihy.[45] Původně uctívali jediného Boha a jako modlitební směr užívali oheň. Časem se oheň sám stal předmětem uctívání a vznikla kolem něj určitá věrouka. Avšak Zarathuštrovo učení bylo samo o sobě čistě monoteistické, což dokládají také některé pasáže ze Zend Avesty. Bůh je popsán těmito slovy:

(Nemá ani začátek, ani konec, ani nepřítele, ani sobě rovného, ani otce, ani matku, ani syna, ani dceru, nemá žádný domov ani příbytek, nemá tělo, barvu ani pach.)

Zend Avesta navíc obsahuje proroctví o příchodu proroka, kterého nazývá Saošjant.[46]

Někteří muslimští učenci tvrdí, že toto proroctví předpovídá posledního proroka, tedy proroka Muhammada (nechť ho Alláh pochválí a ochrání), protože toto jméno v perštině vyjadřuje jeden z jeho atributů – milosrdenství pro všechny světy (*rahmatun lil-álamín*).[47] Zjevnější proroctví najdeme ve 14. kapitole Dasátiru, další posvátné knihy Peršanů. Lze ho shrnout takto:

V době, kdy dojde k etickému a morálnímu úpadku Peršanů, se v Arábii narodí člověk, jehož následovníci dobudou „Parsis" a získají na svou stranu všechny slavné muže perské země. V tam ustavené svatyni (tj. Abrahamem v Arábii) budou rozbity modly. Lidé se budou modlit čelem k této svatyni. Dobudou perská města jako Madjan, Tús, Balq a jejich okolí. Moudří se k nim připojí.

Ve světle výše uvedeného je jasnější pokyn proroka islámu, který řekl: „Chovejte se k zoroastrovcům tak, jak se chováte k lidem Knihy."[48] Prorok toto nařídil, protože zoroastrovci opravdu byli lidem Knihy. Muslimové dobyli Persii v období Umarova chalífátu a tehdy chalífa svolal učence, aby určili, jak k zoroastrov-

cům přistupovat. Když byla tato otázka přednesena před tímto výtečným shromážděním, Alí ibn Abi Tálib prohlásil: „Zoroastrovci jsou lidem Knihy.“ Potom s nimi tedy muselo být zacházeno odpovídajícím způsobem.

Krátce jsme představili kulturní dědictví Íránců, kteří náležejí mezi Árje, a kdysi následovali určitého proroka. Nyní se zaměříme na náboženskou kulturu další skupiny, Indoárjů.

Indoárjové

Již bylo zmíněno, že Árjové migrující do Indie měli mnoho náboženských knih. Všechny byly v sanskrtu, který byl pro arabské učence nesrozumitelný. Pro muslimské učence bylo tedy studium árijského národa velmi obtížné a jejich úsilí v tomto oboru nepřineslo žádné výrazné úspěchy. Abú Rajhán al-Bírúní (973–1048) byl význačný učenec, který do Indie přišel ze střední Asie a po třináct let zkoumal indické kulturní dědictví. V rámci svého bádání dokonce sedával u nohou bráhmanů a výsledky svého zkoumání popsal v různých knihách. Jedna z nich je Kniha o Indii, kde připouští svůj nezdar:

„Navzdory mému nejlepšímu úsilí a shromáždění všech dostupných materiálů je třeba připustit, že jsem ve své snaze o plné pochopení jejich podmínek neuspěl.“

Posouzení kulturních kořenů indického lidu je velmi náročný úkol. I přesto se o studium Indů a jejich náboženství pokusilo mnoho muslimských učenců, jedním z nichž byl Abdul Karím al-Džílí (1366–1424), uznávaný súfijský učenec, který ve svém díle *al-Insán al-kámil* píše:

„Lidé bráhmanského vyznání věří, že vše ve vesmíru stvořil jediný Bůh; přijímají Jedinost, tedy Alláha. Avšak nepřijímají žádného Božího

posla či proroka. Jejich pozice je tedy pozice následovníků pravdy před vysláním proroka. Bráhmani tvrdí, že náležejí do rodové linie proroka Abrahama. Říkají, že jejich písmo sepsal Abraham, avšak nepovažují je za písmo pocházející od Boha. Véda obsahuje filozofické myšlenky a je rozdělena do pěti částí. Všichni mohou přednášet čtyři z nich, avšak povolení číst pátou část, která je velmi hluboká a obsahuje tajemné teorie, mají pouze určité vybrané osoby. Mezi bráhmany se obecně traduje, že čtení páté části védy nevyhnutelně vede k přijetí islámu.

Prorok Abraham měl tři manželky: Sáru, Hagaru a Ketúru. Izák, syn Sáry, je patriarchou Židů. Izmael, syn Hagary, byl předkem hidžázských Arabů. Ketúra porodila sedm synů, z nichž jedním byl Madján (Genesis 25:2) a Madjánovi potomci osídlili pobřežní oblasti Akabského zálivu. Podle Koránu byl prorok Šu'ajb (Jitro), tchán proroka Mojžíše, prorokem vyslaným k Madjanovcům (Korán 7:85). V té době tam vládlo pět dynastií a jednou z nich byla Chúrova dynastie. Vykopávky od Boghazköy v Malé Asii (na území dnešního Turecka) dokládají, že tito lidé uctívali árijské bohy Indru, Mitru, Varunu a Násatja. Byly tam objeveny smlouvy mezi churritským králem Mattiuazou a chetitským králem Šuppiluliumou, ve kterých jsou tito výše zmínění árijští bohové vzýváni jako svatí svědci. Je tedy zjevné, že jak Churrité, kteří založili madjánskou dynastii, tak Indoárjové společně sdíleli jedno a to samé náboženské dědictví. V tomto případě lze považovat za podložený závěr muslimských učenců, že Árjové, stejně jako Madjánovci, náleželi k Abrahamovu potomstvu.

Avšak je zde nesrovnalost v tom, že stoupenci bráhmanského náboženství neuznávají Boží posly a proroky a nevěří, že písma pocházejí od Boha. Mirzá Mazhar Džáni Džánán,

súfijský učenec řádu Nakšbandíja, tvrdil, že indické védy byly dozajista zjeveny Alláhem. Devi Prasad Chottopadhyaya ve své knize o indické filozofii uvádí, že mahárši ové, tedy velcí a významní ršiové, tvrdili, že védy jsou Božím slovem. Píše:

„Ti, kdo běžně prohlašovali, že boží duch je [přítomen] ve všem, viděli boží podstatu jako příčinu i v tomto případě. Tedy básník (rši) sám pravil: ‚Vstoupil do mne Bůh…'. Když se v bráhmanském náboženství ustanovil monoteismus, lidé věřili, že Bůh sám je autorem véd. Bůh nemá začátek ani konec. Stejně tak véda. Jakožto Bohem stvořená je prosta chyb. Je dokonalou pravdou, dokonalou svátostí a dokonalým vyjádřením."

Toto bylo bráhmanské přesvědčení. Jednou velký sanskrtský básník Kálidása omylem řekl *mantra krita*. Jiný básník Bhavabhuti tím byl pohoršen, protože podle něho měl Kálidása namísto *mantra krita* říct *mantra drisa*, protože ršiové mantry sami neskládali, ale pouze vnímali či zřeli.

Bráhmani tedy věřili, že ršiové dostali védu skrze Boží zjevení. Tvrzení al-Džílího, že bráhmani nevěřili v Boží poselství, se zdá tedy pochybné.

Podobně nepřesvědčivý je argument, že Indové nevěřili v proroctví. Věří v avatáry, neboli „vtělení". Indičtí avatárové jsou ve své podstatě totožní s posly a proroky podle islámu. Cílem proroctví i avatárů je ustavení *dharmy* (přibližně ve smyslu Božího vedení). V Bhagavadgítě, jejíž autorství se připisuje Véda-Vjásovi, se píše:

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारतः ।
अभ्युथानमधर्मस्य तदात्मानम सृजाम्यहम ।।
परित्राणाय साधुनां विनाशाय चदृष्कृताम् ।
धर्म सस्थापनार्थाय सम्भवामी युगे युगे ।।

Pán Kršna promlouvá k Ardžunovi: „Kdykoliv totiž nastává úpadek řádu (*dharmy*) a narůstá bezzákonnost (*adharma*), zplodím sám sebe, Bharatovče. Pro spásu ctnostných a zkázu ničemných přicházím na svět v každém věku, abych zde upevnil řád."

Z islámského pohledu prorok není Bohem ani Jeho součástí, avšak skrze něho přichází Boží zjevení. Toto božské vyzařování Indové *metaforicky* nazvali Božím vtělením. Z výše uvedených veršů, které říkají, že se božský duch objevuje věk za věkem za účelem upevnění *dharmy*, vyplývá, že Indové v Boží posly věřili.

Indové věří v deset avatárů či vtělení, podle jednoho názoru je avatárů dvacet čtyři. Všechna vtělení už jsou minulostí kromě posledního, Kalkiho, který se má objevit ve věku kálí (kálí juga) a jehož příchod předpověděly hinduistické purány. V Kalki puráně a Bhágavatápuráně je zaznamenáno proroctví Kršny, jednoho z význačných „vtělení", které slyšel Šuka Muni i jiní. Toto proroctví lze shrnout takto:

Kalki se objeví v kraji Šambhala roku 3658 kálí jugy. Ponese tíhu hříchů světa. Jméno jeho otce bude Višnujašas a jeho matky Sumati. Narodí se nedlouho po východu slunce v pondělí 12. dne měsíce. Jeho otec zemře ještě před jeho narozením, jeho matka zemře za jeho raného dětství. Parašuráma ho v jeskyni bude učit písmu. Uteče do severních hor, později se s mečem vrátí a zmocní se svého rodiště.

Někteří muslimští učenci tvrdí, že se tato předpověď vztahuje k důležitým obdobím v životě proroka Muhammada (nechť ho Alláh pochválí a ochrání) a že tedy Kalki avatár, předpovězený v indických puránách, není nikdo jiný než právě prorok Muhammad. Dle jejich názoru je Višnujašas („Boží služebník") Prorokův otec Abdulláh, Sumati je Prorokova matka Ámina a Šambhala je Arábie. Podobně 12. den mě-

síce je 12. dnem měsíce rabí‘ al-awwal; Prorok se skutečně narodil za úsvitu onoho pondělí. Tento názor je podpořen tím, že Prorok přišel o svého otce ještě před narozením a o svou matku v raném dětství. Parašuráma může být označením pro anděla Gabriela (Džibríl). Když bylo Prorokovi čtyřicet let a v jeskyni Hirá‘ se oddával hlubokému rozjímání, zjevil se mu Gabriel a přednesl mu několik koránských veršů. To muselo být naplněním toho, že Parašuráma ho bude v jeskyni učit písmu. Medína je hornatou oblastí severně od Mekky, kam se Prorok uchýlil, když hledal útočiště před nepřátelstvím a útlakem mekkánské společnosti. Medínský lid mu poskytl bezvýhradnou podporu. Nakonec se s početným vojskem vrátil a dobyl Mekku. Poslední část tohoto proroctví musela předpovídat tyto historické události.

Ve dvacáté kándě Atharvavédy je verš, který zmiňuje ršiu „Maama“; někteří tvrdí, že „Maama“ by mohlo být jedním z indických tvarů vlastního jména Muhammad. Ještě jasnější je proroctví v Bhavišjapuráně, jejíž autorství se připisuje Véda-Vjásovi. Tato purána obsahuje předpovědi budoucích událostí, z čehož pochází její název „Bhavišja“ – budoucnost. Předpovídá, že se po celém světě rozšíří bezbožnost a poté se objeví cizí áčárja (duchovní učitel) jménem Mahámada se svými následovníky, aby napravil lidstvo. „Mahámada“ je pravděpodobně další odlišnou indickou variantou jména Muhammad. Vjásovými vlastními slovy:

एतस्मिन्नांतरे म्लेच्छ आचार्येण समन्वितः ।
महामद इतिखयादः शिष्य शाखा समन्वितः ॥

„V té době se objeví *mléčča áčárja* jménem Mahámada se svou družinou následovníků.“

Výraz *mléčča* znamená cizinec. Tím toto proroctví také naznačuje, že místem, kde se tento *áčárja* objeví, nebude Indie. Indické ná-

boženské knihy tedy obsahují předpověď příchodu velkého *áčárji*, což vyvrací argument, že vyznavači bráhmanské víry nevěří v proroky a proroctví. Pouze pro ně používají odlišného názvosloví.

Rané indoárijské knihy

Již jsme uvedli, že nejstarším indickým náboženským textem je Rgvéda. Je v ní mnoho hymnů oslavujících „bohy" a žádajících o splnění proseb. Těmto hymnům se říká *mantry*. Několik *manter* tvoří jednu *súktu*. Rgvédu tvoří 1017 *súkt*. Některé *súkty* vykazují značnou podobnost s úvodní kapitolou Koránu, al-fátihou. Nelze tedy vyloučit možnost, že véda původně pochází z Božího zjevení.

Z jedné *mantry* vyplývá, že véda uvádí třicet tři božích jmen. Kdo jsou tito „bohové"? V této otázce védští učenci nedospěli k žádnému jednoznačnému závěru. Avšak není pochyb, že jsou to bytosti spojené s neviditelným světem. Tato božstva jsou možná totožná s nepoznatelnými bytostmi, které muslimové nazývají *malá'ika*, tedy anděly. Podle západních kritiků jsou tito „bohové" pouze přírodními silami. Dle jejich pojetí Indoárjové nejdříve začali uctívat přírodní síly a teprve později došli k myšlence monoteismu.

Avšak mnoho indických učenců tento názor vyvrací. Každé kultuře nejlépe rozumí její příslušník, proto bychom měli větší váhu přikládat mínění indických učenců. Podle nich jsou boží jména ve védě ve skutečnosti různými jmény jediného Božstva a Árjové tedy uctívali jediného Boha. Dajánand Sarasvatí (1824–1883), zakladatel hinduistického hnutí Árjasamádž, tvrdil, že jediný Bůh má ve védě sto takovýchto jmen a jejich výčet uvedl ve svém díle Veda Bashyam. Avšak Syed Hamid Ali ve svém díle

Hindu Mat Aur Tawhid podotýká, že součet všech jmen uvedených Dajánandem dává celkem pouze devadesát devět, protože k výsledku sto došel tím, že jméno Šiva[a] započítal dvakrát. V islámu se rovněž často uvádí devadesát devět jmen Alláha.

V každém případě je interpretace Dajánanda a dalších podložena některými *mantrami* z Rgvédy. Například v jedné *mantře* z první *mandaly* stojí:

इन्द्रम मित्रम वरुणमग्निमाहु रथो दिव्यसुपर्णो गरुण्मान ।
एकम सद्युप्रा वहुधा वद न्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहु ।।

„Nazývají ho Indrou, Mitrou, Varunou a Agnim a on je Garuda, který se bleskově pohybuje skrze nebesa. Mudrci různě nazývají Jediného. Agni, Jama, Matarišvan jsou všichni On."

Toto potvrzuje, že ršiové různými jmény nazývali jednu a tutéž Bytost. Tento jediný Bůh působí v mnoha oblastech a má různé atributy; ršiové svou představivost zaměřili na několik z nich a pojali Ho v různých formách. Každý Jeho atribut dostal své jméno. Jiná védská *mantra* říká:

„*Ékam santam bahudhá kalpayanti.*" (Tedy že mudrci vnímají jedinou Bytost v mnoha formách). Závěrem lze konstatovat, že různost se týká pouze jmen, avšak ne Jmenovaného. A to samé stojí také ve védě: „*Yo devánam námadhá eka eva.*" (Bytost nesoucí boží jména je jedna.) Ve světle těchto *manter* se lze důvodně domnívat, že staří Árjové nebyli ani polyteisté, ani modláři. V tomto kontextu stojí za pozornost

a) Pozn. překl.: Ohledně jména Šiva je nesmírně zajímavé, že ho mezi jinými např. Patrick Olivelle a Sarvapalli Rádhákrišnan nepovažují za vlastní jméno, ale za přídavné jméno s významem „milostivý" (*Upanišady*. Přeložil Dušan ZBAVITEL. Praha: DharmaGaia, 2004. S. 363).

závěr badatelů, že „Rgvéda nevyzývá k uctívání žádného lidského boha“.

Na počátku byl pouze Jeden. To On vládl jako Pán zemi i nebesům, celému vesmíru. On stvořil a udržuje zemi, nebesa a vše ostatní. Rgvéda říká:

हिरण्य गर्भः समवर्त ताग्रे ।
भ्नस्य जातः पतिरेक आसोत् ।।
सदाधार पर्थिवो ध्यामुतेमां ।
करमै देवाय हिषा विधेमा ।।

„Před stvořením vládl pouze nejvyšší Bůh, *hiranjagarbha*, Pán tohoto vesmíru. Bůh stvořil a udržuje celý vesmír od *prthiví* (země) po svět světla. Vzdáváme poctu tomuto dokonalému Bohu a nikomu jinému.“

Také islám učí, že před stvořením nebylo nic kromě Jediného, stejně jako to vyjadřuje Rgvéda. Toto je text *násadíja* súkty (hymnu stvoření):

किमाम् वरीवः कुह कस्य शर्मन्त्रमः किमासिद गहनं गभीरम ?
न मृत्युरासीद्मृतम न तरही न रात्र्या अह आसीद प्रकेतः ।
आनिदवातम स्वधया तदेकम् तस्मादधान्यत्र परः किचनास ।।

„Nebylo jsoucna ani nejsoucna tehdy, nebylo vzdušného prostoru ani nebe nad ním. Co se hýbalo? Kde? Kdo k ochraně bděl? Byla to voda, hluboká, nesmírná? Nebylo smrti, nesmrtelnosti v onen čas, nebylo stopy po noci a dni. Samo sebou jen „to“[b] bez dechu dýchalo. Mimo to nic nebylo jiného… “

b) Pozn. překl.: Označovat Boha jako „to“ může být překvapivé a nepochopitelné, proto uvádím vysvětlení Dušana Zbavitele: „... je to právě hledání cesty k onomu Nehynoucímu, k tomu, o čem zjišťují, že je jediným skutečným základem veškerenstva a jedinou absolutní, trvalou realitou. Vědí, že se vymyká všem lidským představám, a proto je nepojmenovatelný, ale protože žádný výklad se bez nějakého pojmenování neobejde, nazývají ho různými ter-

Dajánand Sarasvatí tyto *mantry* vykládá takto: „Předtím, než vznikl tento vesmír, tedy před stvořením, neexistovalo ani prázdné nebe. Existoval pouze jediný Bůh, prvotní příčina stvoření, protože nebeská klenba a vše ostatní nebylo ani teoreticky. Tedy tam nebylo ani to, či přírodní zákony, dokonce ani základní kosmická příčina. Nebylo trvajícího místa, tohoto rozlehlého vesmíru nazývaného *wvoma* či *wirát*. Existoval pouze Parabrahmův potenciál jakožto prvotní příčina všeho. Kouřový opar zimního rozbřesku nezakryje zemi. V řece není žádný proud. Jak by tedy tento opar mohl získat hloubku a velikost? Nikdy.

Stejně tak nic není schopno zakrýt Brahmu, protože tyto věci jsou nepatrné. Celý vesmír byl zrozen z Boží moci. Co by mohlo být hlubšího a velkolepějšího než tento Brahma? Nic. Tedy neexistuje nic, co by zakrylo tohoto Brahmu. Protože Brahma je nekonečný, zatímco vesmír je konečný. Tento Brahma dal vzniknout vesmíru a vesmír je ve srovnání s Bohem nepodstatný."

Netřeba podotýkat, nakolik je tento popis blízký Koránu. Avšak také musíme mít na zřeteli, že Rgvéda vznikla tisíce let před zjevením Koránu. Boží jméno oslavované ve Rgvédě je „Varuna". O Varunových schopnostech Atharvavéda říká: „Když si dva lidé šeptají, třetí, král Varuna, o tom ví."

V podstatě to samé říká Korán, když popisuje Alláha: „A není rozmluvy tajné ve třech, aby tam nebyl čtvrtý, a v pěti, aby tam nebyl šestý, nebo v menším či větším počtu, aby On nebyl s nimi, ať již jsou kdekoliv." (Korán 58:7)

---

míny – *brahma*, *átman*, *puruša* nebo – patrně nejvýstižněji – *tat* čili „to", tedy výrazem nezatíženým žádnou lidskou představou a vyhýbajícím se jak mužskému, tak ženskému rodu." (*Upanišady*. Přeložil Dušan ZBAVITEL. Praha: DharmaGaia, 2004. S. 13–14)

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že védy světu přinesly koncept jediného Boha, avšak výklady kněží otevřely védské učení omylům. Tím se bráhmanské náboženství změnilo v modlářství a k tomu samému ve větší či menší míře došlo i u všech ostatních náboženství.

Pozdější knihy Indoárjů

Upanišady jsou zvláštním druhem náboženské literatury, která se v Indii objevila až v pozdější době. Pojednávají o velmi tajemném vědění o Brahmovi. Avšak člověk chápající islámskou filozofii upanišadskému vědění o Brahmovi bez obtíží porozumí, pouze se musí naučit jazyk. Upanišady se počítají na stovky děl a jedna nová upanišada, *Allopanišad*, vznikla až za doby mughalského panovníka Akbara (1542–1605 n. l.). Toto dílo, pojmenované po Alláhovi, hinduisté neuznávají, avšak uznávají mnoho jiných autentických upanišad. Třináct z nich je považováno za autentičtější než ostatní. K většině z nich napsal výklad Šankara. Jsou to: Išópanišad, Čhándógjópanišad, Brhadáranjakópanišad, Aitaréjópanišad, Taittiríjópanišad, Prašnópanišad, Kénópanišad, Kathópanišad, Mundakópanišad, Mándúkjópanišad, Kaušítakjupanišad, Maitrájaníjópanišad a Švétášvatarópanišad.

Upanišady nesnižují význam života v materiálním světě, ani z člověka nedělají pouze duchovní bytost. Mnoho kšatrijských králů bylo mistry upanišadské filozofie (např. Adžatašatru, Džanaka a Ašvapati). Je tedy zjevné, že upanišady, z nichž prakticky čerpali králové, neodrazují lidi od materiálního života. Navíc upanišady přímo vyzývají, aby si lidé přáli dlouhý život na tomto světě. Išópanišad říká:

करवन्नेवैह करम्माणि जिजीविषेच्छतं समाः ॥

„Žít budeš chtít po sto roků, vykonávaje zde skutky. Tak a žádnou jinou cestou neulpí na tobě skutky.“

Toto je také islámský přístup k životu. Moudré rčení říká: „Pracuj na svém pozemském životě, jako bys měl žít navěky, a na své spáse na onom světě, jako bys měl zítra zemřít.“ Prorok islámu řekl: „Nejlepší z lidí je dlouhověký, dobro činící.“ Tento Prorokův výrok je jen jiným vyjádřením stejné upanišadské rady.

Nyní se zaměříme na monoteismus v upanišadách. Jediného Boha označují jmény jako Brahma, Parabrahma a Paramátmá. Výraz Brahma zahrnuje všechny vlastnosti jediného Boha tak, jak je pojímá také islám. „Není nic, co by podobné Mu bylo,“ (Korán 42:11) nebo „Není nikoho, kdo je mu roven“ (Korán 112:4). Takto Korán popisuje jediného Boha. To znamená, že Boží podstata je něco, co se vymyká lidskému vnímání a smyslům a přesně to samé vysvětlují také upanišady:

न तत्र छक्षु रगच्छति नो मनः ।
न विदमो न विजानीमो यधे तदनु शिभ्यात् ।।
अन्य देव तद्विदितायदो अविदितादधो ।
इति शुश्रुम पूर्वेषां ये नस्तध्याच चशिरे ।।

„Zrak tam nedohlédne, řeč ani mysl nedosáhne. Nevíme, neznáme, jak o tom poučit. To je věru odlišné od známého a je nad neznámým. Tak jsme slyšeli od dřívějších, kteří nás o tom poučovali.“

Abú Bakr as-Siddíq (nechť je s ním Alláh spokojen) vysvětluje nepostihnutelnost Alláhovy podstaty těmito slovy:

العَجْزُ عَنْ درکِ الإدْراکِ إدْراکٌ

„Vědět, že Ho neznám, je správné vědění.“

Kénópanišad tu samou myšlenku vyjadřuje takto:

यस्याम तम तस्यमतम मतभ यस्य न वेदसः ।
अविज्ञातं विजानताम विज्ञातमविजानताम ।।

„Komu není známo, tomu je známo, komu je známo, ten je nezná. Nepoznal je ten, kdo je poznal, poznal je, kdo je nepoznal."

Kénópanišad dále nabádá, aby lidé neuctívali nic jiného než Brahmu, a sděluje, že vše, co lidé uctívají jako Brahmu, Jím není.

यच्चक्षुषा न पश्यति येन चक्षुम्षी पश्यति ।
तदेव ब्रहम त्वम विध्धि नेदम यदिदमुपासते ।।

„Ne to, co vidíme okem, nýbrž čím oči vidí, to právě, věz, je *brahma*,[c] nikoli to, co uctívají."

To znamená, že nevědomí lidé uctívají mnoho věcí, pod kterými si představují Brahmu, avšak žádná z nich není Brahmou. Brahmu nelze zachytit zrakem či jinými smyly; Brahma je všechny přesahuje. Avšak Brahma je mocí, která umožňuje smyslům vnímat. Toto pojetí je bezpochyby islámsky přijatelné.

Není tedy divu, že mnozí súfističtí učenci, kteří pochopili upanišadské pojetí Boha, se ho jali s nezřízeným nadšením šířit. Jedním z nich byl Dárá Šikúh (1615–1659), nejstarší syn císaře Šahdžahána a stoupenec súfistického řádu *Qádiríja*. Dárá Šikúh nechal asi padesát upanišad přeložit do perštiny a západní svět

c) Pozn. překl.: Dušan Zbavitel (překladatel této *mantry*) uvádí, že „výraz *brahma* je v sanskrtu středního rodu a takto ho používáme také v češtině a neskloňujeme; k výraznějšímu odlišení od stejně znějícího jména ‚otce bohů' Brahmy jej píšeme s malým počátečním písmenem (sanskrtské písmo *dévanágarí* velká a malá písmena nerozlišuje." (*Upanišady*. Přeložil Dušan ZBAVITEL. Praha: DharmaGaia, 2004. S. 14) D. Zbavitel se drží Šankarova pojetí *brahma* jako neosobního a bez vlastností. V souladu s anglickým originálem T. Muhammada jinak nerozlišuji Brahmu a *brahma* a obojí píšu s počátečním velkým písmenem. Toto je také pojetí Rámánudži, který na rozdíl od Šankary pojímal *brahma* jako Brahmu, tedy Boha, Nejvyšší bytost s příslušnými atributy a vlastnostmi (viz KNIPE, David M. *Hinduismus*. Prostor, 1997. S. 88).

se s upanišadskou filozofií poprvé setkal právě prostřednictvím těchto překladů. Max Müller (1823–1900), známý odborník na védy a zakladatel indologie, popisuje tuto cestu upanišad na Západ ve svém díle o posvátných knihách Východu. Podle něho v roce 1775 Francouz M. Gentil získal v paláci perského krále opis Dárá Šikúhova překladu upanišad a věnoval ho slavnému orientalistovi Anquetil-Duperronovi. Cestovatel Francis Bernier ho přivezl do Francie, kde Anquentil-Duperron vypracoval překlad do francouzštiny a latiny. Tento překlad vyšel ve dvou dílech v letech 1801 a 1802 pod názvem Oupnekhat.

Posmrtný život versus reinkarnace

Z islámského pohledu existují tři základní zásady: 1. *tawhíd* – monoteismus, 2. *risálat* – proroctví, a 3. *áchirat* – posmrtný život. Již jsme probrali postoj hinduismu k monoteismu a proroctví a v těchto ohledech mezi islámem a hinduismem není žádný zásadní rozpor. Nyní se zaměříme na hinduistický pohled na posmrtný život.

Současní hinduisté věří v reinkarnaci, což znamená, že pokud člověk v tomto životě (džanma – zrození) koná dobro, bude odměněn dobrým znovuzrozením. Avšak pokud páchá zlo, příště se narodí jako pes, prase nebo šúdra (příslušník nejnižší kasty) či něco podobného. Důsledky vykonaných skutků, ať dobrých či špatných, se projeví jen v tomto světě. Toto je základní pravidlo doktríny reinkarnace a netřeba podotýkat, že tuto teorii islám neuznává.

Avšak Indové védského období v reinkarnaci nevěřili. Naopak věřili, že jejich skutky budou odměněny v příštím světě, v nebi a pekle. Rahul Samkrityayan po důkladném studiu véd napsal:

„Védští ršiové také věřili v existenci jiného a odlišného světa, na který se po smrti dostanou lidé dobrých skutků a povedou tam šťastný život. Podsvětí, jak věřili, je temným pekelným místem, kde skončí lidé špatných skutků… Védští ršiové neměli nic společného s doktrínou reinkarnace."

Pojetí posmrtného života tak, jak ho hlásali védští ršiové a náboženští představitelé, tedy vůbec není v rozporu s islámským učením. Avšak postupem času a vlivem mylných výkladů se z něj stala doktrína reinkarnace. Samkrityayan dále tvrdí, že teorie reinkarnace je novotářským dílem náboženských učitelů pozdějších období, kdy už lidé nevěřili v posmrtné peklo či nebe.

Nyní se jasně ukazuje značná podobnost mezi náboženským učením dávných Indů a učením islámu. Avšak současní Indové se nesnaží o lepší vzájemné poznání a sblížení. Mezi lidmi bohužel přetrvávají bariéry a šíří se nepochopení. Konflikty a nepokoje, k nimž v Indii často dochází, by se mohly značně omezit, pokud by se jak hinduisté, tak muslimové vrátili k autentickým kořenům svého náboženství.

ČÁST TŘETÍ
ZNOVUOBJEVENÍ DÁVNÉ CESTY

Buddha Gautama a jeho poslání

Náboženské poselství Buddhy Gautamy kdysi v Indii našlo velkou odezvu, ale později přetrvalo jen v jiných zemích a v Indii téměř vymizelo. Buddha nepřinesl novou víru, pouze opravil a obnovil trvale platný morální systém, který před ním hlásala řada dalších *buddhů*, a který postupem času téměř zanikl. Toto zcela jednoznačně prohlašoval on sám. Sanjuttanikája, nejznámější a nejuznávanější buddhistický text, cituje Buddhu takto:

„Předpokládejme, že se člověk ocitne sám hluboko v džungli. A když tak chodí sem a tam, objeví velmi starou cestu, po které kráčelo mnoho minulých generací. Vydá se touto cestou a přijde do města, kde najde různé objekty jako krásné stavby obklopené zahradami, ulice a jezírka. Později dorazí zpět domů, o svém objevu zpraví svého vládce a lidi a přesvědčí je, aby toto dávné město obnovili a opět ho obydleli. Tak jako on jsem já (Buddha) objevil dávnou cestu vysvobození, cestu morálky. Buddhové předchozích dob se pevně drželi této cesty a dodržovali *dharmu* (zbožný život). A stejnou cestou, následujíce jejich stopy, jsem také já pochopil taje života. Proto tedy nyní toto prohlašuji. Mým cílem je všude podporovat svatý zbožný život."

Z tohoto jasně vyplývá, že Buddhova náboženská cesta či náboženství, které hlásal, bylo stejné, jako přijali a hlásali dřívější *buddhové*. Výraz *buddha* užíval ve stejném významu, jako se v islámu používá výraz „posel" či „prorok" (arab. *nabí*), tedy k označení člověka, kterému se dostalo Božího zjevení. Buddha nevěřil v *avatáry* (vtělení) a možná proto místo toho zavedl neutrální výraz *buddha*. V každém pří-

padě bylo Buddhovo učení nepochybně učením dávných proroků.

V Koránu se uvádí, že každý prorok byl ke svému lidu vyslán s poselstvím, které je ve svých základních zásadách neměnné. Na jednom místě v Koránu stojí: „Hle, tato vaše obec je obcí jedinou a Já Pánem jsem vaším, uctívejte Mne tedy!“ (21:92). Na jiném místě Korán jmenovitě uvádí devatenáct předešlých proroků a poté: „A toto jsou ti, jež Bůh správně vedl – jdi tedy po správné cestě jejich!“ (6:90). Gautamovo tvrzení, že všichni *buddhové* vyznávali jediný systém morálky a stejný systém káže také on, je islámsky podložené.

Na tomto místě je třeba vyvrátit určité značně rozšířené mylné názory o Buddhově morálním systému. Někteří lidé na Západě i na Východě tvrdí, že Buddha Gautama byl ateista a že v jeho světonázoru není místo ani pro Boha, ani pro duši. Mnoho odborníků, kteří buddhismus studovali opravdu do hloubky, toto nepodložené tvrzení vyvrátilo.

Rozsah této publikace neumožňuje podrobnější analýzu, proto se k tomuto tématu spokojíme s vyjádřením Anandakumary Swamiho v jeho díle Gautama Buddha, ve kterém čerpal ze známých buddhistických textů. K tvrzení jistého učence, že původní buddhismus popíral Boha, duši a nesmrtelnost a že je téměř jednoznačně přijímáno, že sám Buddha neuznával duši, Swami podotýká, že ve skutečnosti Budha odmítal nepomíjivé „já“ či přerozující se duchovní složku člověka jako samostatnou entitu (viz např. Sanjuttanikája 59, Udána 47 a další).

Gautama Buddha se z duchovního pohnutí po nějaký čas věnoval přísné askezi a sebetrýznění, ale když zjistil, že to k ničemu nevede, zanechal toho. Když seděl v rozjímání pod fíkovníkem posvátným (zvaným *bódhi*, tedy stromem probuzení) u Uruvély na břehu řeky

Néraňdžary, dosáhl probuzení či osvícení, tedy jinými slovy se mu dostalo zjevení. Tím se stal *buddhou*. Zpočátku se zdráhal sdělovat ostatním *dharmu* (náboženskou cestu), kterou získal. Poté se mu zjevil Mahábrahma s tím, že má svou *dharmu* kázat. Takto začalo Buddhovo poslání šířit *dharmu*. Dharmanand Kosambi cituje následující slova Mahápadána Sókthakhanda ve svém Buddhově životopise:

Pán sděluje svým následovníkům: „Mnichové… , neříkat ostatním o této obtížně získané *dharmě*. Pro lidi pohroužené do požitků světa to není lehké; nekázat tuto *dharmu*, která jde proti proudu, která je úplná, velkolepá, pochopitelná a podrobná pro chtivé, ulpívající v okolní strasti. Mnichové, takto myslel *vipašjin bhagaván* (Gautama Buddha), *arhat*, *sanjaksambuddha*, rozhodnut sedět zcela sám a nestarat se o kázání dharmy. Mahábrahma to věděl a pravil: ‚Běda! Svět bude zatracen; svět spěje k záhubě! Protože mysl vipašjina bhagavána, arhata, sanjaksambuddhy se nestará o kázání dharmy a miluje sedět o samotě.‘ Tehdy, mnichové, tak rychle jako silný člověk otevře ruku, která byla sevřená, a poté sevře ruku, která byla otevřená, opustil Mahábrahma brahmalóku a zjevil se před višpašjinem bhagavánem. Přehodil si roucho přes rameno, dotkl se země, sepjal ruce a naléhavě žádal Pána: ‚Pane, kaž dharmu! Sugáto, kaž dharmu! Všechny bytosti jsou v temnotě. Hrozí jim zatracení, protože nemohou slyšet učení dharmy. Kaž a přijdou ti, kdo si přejí porozumět dharmě.‘ “

Tento popis musíme samozřejmě brát se značnou rezervou, avšak není důvod popírat jeho základní sdělení. Kvůli velkoleposti a hloubce *dharmy*, které se mu dostalo, v porovnání s morální slepotou a lhostejností svých současníků se ji Gautama, *vipašjin bhagaván*, zpočátku zdráhal kázat. V tomto stavu dostal

Boží příkaz, že musí kázat, protože byl vybrán, aby zachránil lidi před zkázou. Takto byl Buddha pověřen kázáním *dharmy*.

Podobnou obtížnou situaci zažil také prorok Muhammad (nechť ho Alláh pochválí a ochrání). S prohlašováním Alláhova poselství váhal a když přišel domů, přikryl se pláštěm. Vtom přišel od Alláha příkaz: „Ty rouchem přikrytý! Vstaň a varuj." (Korán 74:1, 2)

Gautama Buddha tedy nebyl ateista, ani nepopíral proroctví. Naopak pevně věřil v Boha a Jeho posly. Svůj lid vyzýval, aby usiloval o nirvánu, a ta nebyla ničím jiným než naplněním smyslu lidského života, tedy dosáhnout potěšení nejvyššího Pána. K dosažení tohoto cíle Buddha radil vzpomínání Boha, *dhjánu* (rozjímání, meditaci) a osmidílnou cestu. Mezi jednotlivými částmi osmidílné cesty není ani jedna, která by byla v rozporu s islámem, nebo kterou by nepřikazoval Korán a sunna. Osmidílnou cestu můžeme vidět jako shrnutí islámského způsobu života.[d] Avšak v důsledku pozdějších výkladů došlo k jejímu zásadnímu pokroucení.

Onen svět, Gádimún a Dhu l-Kifl

Nyní se zaměříme na buddhistické pojetí života na onom světě. Buddha vysvětluje duševní *adharmu* (nezbožnost) takto:

„A jaké je trojí jednání proti *dhammě*,[e] jednání špatné myšlením? Někdo je, hospodáři,

d) Pozn. překl.: Popis osmidílné cesty podle jednoho z nejpůvodnějších dochovaných textů (Sanjuttanikája 11): „Je to tato ušlechtilá osmidílná cesta, totiž: pravý názor, pravé rozhodnutí, pravá řeč, pravé jednání, pravé žití, pravé snažení, pravá bdělost, pravé soustředění. Toto, mnichové, je ta střední stezka, již Dokonalý plně pochopil, co otevírá oči, skýtá vědění, vede k uklidnění, k poznání, k probuzení, k nibbáně (nirváně)." Překlad Jan Filipský (*Raný indický buddhismus*. Argo, 2008. S. 10).

e) Pozn. překl.: Dhamma = dharma.

chtivý, touží po tom, co je majetkem jiného: ‚Kéž by bylo to, co patří jinému, mé!' Nebo je zlé mysli, plný zlých úmyslů: ‚Kéž by byli tito tvorové zabiti nebo zahubeni nebo zmařeni nebo zničeni a kéž by neexistovali!' Nebo má špatné názory a uvažuje zvráceně: ‚Nemá smysl dávat, nemá smysl obětovat, dobré a špatné skutky nepřinášejí žádné ovoce, není žádný tento ani onen svět, není žádná matka, není otec, nejsou bytosti zrozené samy od sebe, na světě nejsou žádní asketové a bráhmani správně jednající a správně se chovající, kteří by s moudrostí a jasně vysvětlovali tento svět a onen svět.' Takové je, hospodáři, trojí jednání proti *dhammě*, jednání špatné myšlením. Takto někteří z těch, kdo jednají proti *dhammě* a jednají špatně, po rozpadu těla, po smrti a po odchodu dosáhnou špatného stavu, hoře a pekla."

Poté pokračuje vysvětlením duševní *dharmy*:

„A jaké je trojí jednání podle *dhammy*, správné jednání myšlením? Někdo, hospodáři, je bez chtivosti, netouží po tom, co patří druhému: ‚Kéž by bylo to, co patří druhému, mé!' Není zlé mysli, jeho úmysly jsou dobré: ‚Kéž jsou tyto bytosti přátelské, pokojné a šťastné a nechť se dovedou samy ochránit.' A má správné názory a uvažuje správně: má smysl dávat, má smysl obětovat, dobré i špatné skutky nesou ovoce, je tento svět, je onen svět, je matka, je otec, jsou bytosti zrozené samy od sebe, jsou na světě asketové a bráhmani správně jednající a správně se chovající, kteří s moudrostí a jasně vysvětlují tento a onen svět. Takové je, hospodáři, trojí jednání podle *dhammy*, správné jednání myšlením. Takto někteří z těch, kdo jednají podle *dhammy* a jednají správně, po rozpadu těla, po smrti a po odchodu dosáhnou dobrého stavu, nebeského světa."

Tato slova ukazují, že Buddha definoval dobré a špatné skutky s ohledem na jejich dů-

sledky na onom světě, tedy posmrtný život v blaženosti či strasti. Stejně definuje dobré skutky (*maʿrúf*) a špatné skutky (*munkar*) také Korán. Skutek, ať je jakkoliv výhodný na tomto světě, je špatný, pokud vede k utrpení na onom světě. A stejně tak je dobrým ten skutek, který i přesto, že způsobí zármutek na tomto světě, vede na onom světě k blaženosti; toto by se dalo nazvat islámským pojetím *dharmy*. Z výše uvedeného vyplývá, že islámské a buddhistické pojetí dobrých a špatných skutků je velmi podobné.

Muslimští dějepisci ve svých dílech zaznamenali zprávy o dávném proroku jménem Gádimún. O jeho etickém učení se zmiňovali způsobem, který naznačuje, že bylo plně přijatelné. Podle některých názorů je tento Gádimún totožný s biblickým Šétem. Nebo si také můžeme všimnout značné podobnosti Buddhova vlastního jména Gautama(n) se jménem Gádimún; je dost dobře možné, že muslimskými učenci zmiňovaný prorok Gádimún byl právě tento indický prorok, Gautama Buddha.

V Koránu je také zmíněn prorok jménem Dhu l-Kifl. Proroci, kteří jsou v Bibli uvedeni jménem, jsou obecně ti, kdo byli známí mezi Izraelity. Avšak v Bibli o tomto prorokovi Dhu l-Kiflovi není ani zmínka. Proto nelze vyloučit, že byl indickým prorokem. Buddhovo rodiště se jmenovalo Kapilavastu a Dhu l-Kifl znamená „z Kiflu". Z toho lze odvodit, že Korán možná užil výrazu Dhu l-Kifl ve významu „prorok z Kapilavastu". K tomuto názoru se hlásí lidé jako např. moderní historik Humayun Kabir. Hláska „p" indického jazyka by se do arabštiny převedla jako „f", protože „p" v arabštině není.

Závěrem můžeme říci, že nelze vyloučit možnost, že Šákjamuni, tedy Gautama Buddha, byl prorokem v islámském smyslu. Korán neuvádí všechny proroky vyslané k lidstvu. Alláh nás

zpravuje o existenci některých poslů, o kterých „jsme ti nevyprávěli“ (Korán 40:78). Zároveň Alláh zdůrazňuje, že „není národa jediného, k němuž by nebyl přišel varovatel“ (Korán 35:24) a „národ každý má posla svého“ (Korán 10:47).

Proroctví Gautamy Buddhy

Závěrem této publikace uveďme velké Buddhovo proroctví, které najdeme v textu považovaném za jeden z nejautentičtějších (*Dígha-nikája iii,* 75–76):

„Mnichové, až bude lidstvo osmdesát tisíc let staré, narodí se pán Maitréja jako *sugáta*, vysoce urozený, poznav svět, bez sobě rovného, vedoucí pro lidi, které je třeba vést, učitel andělů, jako *buddha* a jako *bhagaván*, jako *arhat* a sanjaksambuddha – tak jako já jsem se nyní narodil jako sugáta, vysoce urozený, poznav svět, bez sobě rovného, vedoucí pro lidi, které je třeba vést, učitel andělů, jako buddha a jako bhagaván. Se svým věděním bude vědět a učit, že tento svět má dévy a máry (satany) a bráhmy a šramany a lidi – tak jako já se svým věděním je všechny znám a učím (o nich). Tak jako já bude kázat dharmu. Bude vyzývat k brahmačarja (mravnosti), která je mangala (prospěšným, požehnaným) začátkem, mangala středem a mangala koncem, úplná svým cílem i obsahem, završená a posvátná. Tak jako já nyní vedu zástup mnoha tisíců mnichů (následovníků), tak také on povede zástup mnoha tisíců následovníků.“

Kdo by mohl být tímto Maitréjou prorokovaným Gautamou Buddhou? Jeho jméno v jazyce páli znamená „ztělesněná láska a laskavost“. Podobně také Alláh v Koránu popisuje posledního proroka Muhammada jako *rahmatun lil-ʿálamín* (milosrdenství všem světům). Je tedy možné, že když Buddha předpovídal příchod

dalšího *buddhy* kázajícího *dharmu* stejně jako on, předpovídal příchod posledního Proroka? Zde vyvstává otázka, co znamenají slova „až bude lidstvo osmdesát tisíc let staré“. Podle některých výroků proroka Muhammada obec následovníků posledního Proroka vydrží až do soudného dne. Právě k tomu se možná vztahuje tento výrok Gautamy Buddhy.

I po letmém nástinu těchto témat se jasně vynořuje ústřední myšlenka, která se jako červená nit táhne předcházejícími stránkami:

JEDEN BŮH, JEDNA VÍRA.

Poznámky

1 – WELLS, H. G. *A Short History of the World*. C. Achyuta Menon toto cituje na s. 68–69 svého malajálamského překladu z roku 1943.

2 – Tamtéž, s. 69 malajálamského překladu C. Achyuty Menona.

3 – Krishna Chaitanya ve svém díle v malajálamštině *Dějiny mezopotámské literatury* na straně 13, uvádí: „Když začala sumerská civilizace upadat (kolem roku 2300 př. n. l.), kněží – dějepisci se pustili do zaznamenání dávných dějin své země. Zanechali nám seznam králů, avšak údaje o období jejich vlády jsou už na první pohled mytické, protože podle nich králové (v době před potopou světa) vládli po dobu celkem 432 000 let.“
Pozn. překl.: Pro úplnost doplňuji seznam sumerských panovníků podle „Královských listin“, jak je uvádí Vojtěch Zamarovský:

„Předpotopní králové“
1. Alulim, král v Eridu, 28 800 let; 2. Alalgar, král v Eridu, 36 000 let; 3. Enmenluanna, král v Badtabiře, 43 200 let; 4. Enmengalanna, král v Badtabiře, 28 000 let; 5. Dumuzi Pastýř, král v Badtabiře, 36 000 let; 6. Ensipazianna, král v Laraku, 28 800 let; 7. Enmeduranna, král v Sipparu, 21 000 let; 8. Ubartutu, král v Šuruppaku, 18 600 let. (Celkem 8 králů, 5 měst, 241 200 let. „Potom přišla potopa.“)“ (ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Na počátku byl Sumer*. Mladá fronta, 1966. S. 281) „Pořadí jednotlivých dynastií je nejisté; podle ‚Listin‘ vládli panovníci různých měst zčásti současně.“ (Tamtéž, s. 280).

4 – Sayyid Sulaiman Nadwi ve své dějepisné knize v urdštině *Arsul Qur`an* uvádí Béróssův seznam (1. díl, s. 135):

Počet	Dynastie	Trvání (počet let)
10	Předpotopní dynastie	432 000
86	Popotopní dynastie	34 000
8	Loupežná dynastie Midia	224
11	(?) dynastie	448
49	Chaldejská dynastie	458
9	Arabská dynastie	225

5 – Will Durand ve svém díle *Our Oriental Heritage*. 1954. S. 120., uvádí: „Kněží – dějepisci se snažili vytvořit dostatečně prostornou minulost, aby se do ní vtěsnaly všechny divy sumerské civilizace. Sepsali seznamy svých dávných králů, jejichž dynastie sahaly 432 000 let před potopu světa.“ Ponjikkara Rafi toto cituje a ve svém malajálamském díle *Kali Yugam* (s. 185) k tomu podotýká: „Přidejte k tomu nulu a je z toho éra manvatara Manuovy vlády“ podle indických purán.

6 – CHAITANYA, Krishna. *History of Mesopotamian Literature* [malajálamský překlad]. S. 14.

7 – *Sahíh al-Buchárí* a *Sahíh Muslim* [sbírky výroků proroka Muhammada]. Pozn. překl.: Ve sbírce *Sahíh al-Buchárí* je tento výrok uveden pod číslem 3340 (kapitola 60 – Příběhy proroků).

8 – AZAD, Abul Kalam. *Tarjumanal Qurʾan* [výklad Koránu v urdštině ve světle moderních poznatků]. Sv. 2, s. 192–193.

9 – CHAITANYA, Krishna. *History of Mesopotamian Literature* [malajálamský překlad]. S. 49.

10 – AZAD, Abul Kalam. *The Tarjuman al-Qurʾan*. Sv. 2, s. 193: „Hora Arménie se nachází v oblasti Ararat. Bible ji tedy pojmenovala Ararat. ‚Al-Džúdí' zmíněná v Koránu je jménem hory, na které přistála Noemova archa. Podle názoru některých moderních vykladačů Bible ‚al-Džúdí' označuje horské pásmo, které spojuje pohoří Ararat s Malým Kavkazem. Svůj názor opírají o řecké dokumenty z Alexandrovy doby. Až do 18. století tam stál chrám nazývaný ‚Chrám lodi'".

11 – Stručná kniha o archeologii v malajálamštině: MENON, Shankara T. C. *Voices from Beyond the Centuries.* S.P.S. S. 86–97.

12 – Tamtéž, s. 197.

13 – Tamtéž, s. 206.

14 – MAJUMDAR, RAYCHAUDHURI, DATTA. *An Advanced History of India*. 3. vydání. S. 23.

15 – JAYASWALAL. *Hindu Civilisation*. Citát z publikace SWAMI, Krishnananda. *Caste Struggle in India*. S. 11.

16 – CHILDE, Gordon. *What Happened in History.* Pelican Books. S. 122. Toto cituje: NEHRU, Pandit Jawaharlal. *The Discovery of India*. 1. vydání. 1946. S. 67–68.

17 – AYYAPPAN, Dr. *Indian Antiquity* [stručná kniha o archeologii v malajálamštině]. Mathrubhumi. S. 71–72.

18 – Rahul Samkrityayan ve své kritické knize o filozofii *Darshan-Digdarshan* (v hindštině) napsal:

„O starověké civilizaci v údolí Indu se ví od začátku druhé čtvrtiny tohoto (20. – pozn. překl.) století. Zbytky měst a městského života té doby jsou k dispozici díky vykopávkám v Mohendžo-dáru a Harappě. Z nich vyvozujeme, že lid údolí Indu byl společenstvím založeném na feudálním zřízení, stejně jako civilizovaná antická Mezopotámie.

Vynikali v zemědělství, sochařství, obchodu atd. Doba bronzová! Na svou dobu dosáhli ohromného pokroku. Měli propracované náboženství a obrázkové písmo. Přes-

tože byly objeveny mince a další předměty nesoucí obrázkové písmo, toto dosud nebylo rozluštěno. Zároveň jsou další indicie, které ukazují, že civilizace údolí Indu sdílela s asyrsko-chaldejskou civilizací nejen časový rámec, ale byla s ní také spřízněna. Obě měly téměř shodné pojetí morálky."

19 – SAMKRITYAYAN, Rahul. *Perspective of the World*. S. 540–541.

20 – V. R. Paramesvaran Pillai ve své knize, napsané v malajálamštině, o starověkých písmech *Ancient Writings* na straně 26 až 27 uvádí: „Bylo nalezeno mnoho falických vyobrazení a také mnoho ženských postav nesoucích nemluvňata. Některé postavy jsou v jogínských pozicích a jiné představují bohyně. Marshallův názor, že jedna ze sošek je tříhlavý bůh, postava Šivy, má malou podporu. Jeden badatel říká, že postava není tříhlavá a navíc se vzhledem podobá tygrovi."

21 – AYYAPPAN, Dr. *Indian Antiquity*. S. 67.

22 – Korán v súře 71 (Noe), verši 23, říká, že kněží naléhali na lidi, ke kterým mluvil prorok Noe, takto: „Neopouštějte božstva svá! Neopouštějte Wadda ani Suwáʾ, ani Jághútha a Jáʾúqa a Nasra!" Z tohoto vyplývá, že Suwáʾ byl bohem uctívaným Sumery v Noemově době. (Pozn.: všechny verše z Koránu jsou převzaty z překladu Ivana Hrbka.)

23 – Výklad sbírky *Sahíh al-Buchárí* napsal v arabštině učenec Ibn Hadžar Asqalání. Ve sv. 10, na s. 296 se uvádí, že Baqíja bin Chálid řekl: „Tato jména převzali Indové pro svá božstva. Později tato zobrazení přivezl do Arábie arabský kněz jménem Amru bin Luhajj." Toto ukazuje, že bůh Suwáʾ byl nejdříve sumerský, pak indický a nakonec arabský. Tento Suwáʾ mohl být totožný s indickým Šivou.

24 – THOMAS, P. *The Story of the Cultural Empire of India* [Příběh indické kulturní říše]. Kniha o historii ve světle archeologických objevů. Autor uvádí, že dosud nejsou k dispozici jednoznačné podklady, ze kterých by bylo možno odvodit náboženské cítění obyvatel údolí Indu. Zobrazení nepolidštěného Vrišabhy (býka), které bylo nalezeno na nespočetných pečetidlech, mohlo podle jeho názoru představovat jejich hlavní božstvo. Na druhou stranu také podotýká, že většina badatelů došla k závěru, že tito lidé byli monoteisté.

25 – AZAD, Abul Kalam. *The Tarjuman al-Qurʾan*. Sv. 1, s. 129–130.

26 – *The Encyclopaedia.* 1. vydání. Sahitya Pravartaka Cooperative Society, 1971. Sv. 3, s. 321.

27 – PARAMESVARAN, V. R. *Ancient Writings*. S. 28.

28 – V knize Genesis (10:2–5) se uvádí: „Synové Jefetovi: Gomer a Magóg a Mádaj, Jávan a Túbal, Mešek a Tíras. Synové Gomerovi: Aškenaz a Rífat a Togarma. Synové Jávanovi: Elíša a Tarší, Kitejci a Dódanci. Z nich vzešly ostrovní pronárody v různých zemích, pronárody různého jazyka a různých čeledí.“ Z tohoto vyplývá, že potomci Jáfeta obývali určité ostrovy. (Pozn. překl.: Všechny citáty z Bible jsou převzaty z českého ekumenického překladu dostupného na www.biblenet.cz).

29 – AL-MASʿÚDÍ, Abú al-Hasan. *Murúdž ad-Dahab*. Sv. 2, s. 144–145.

30 – Tamtéž, sv. 1, s. 313–132. (Pozn. překl.: Možná odpovídá pasáži v českém vydání na s. 111. Český překlad pokrývá jen asi dvě třetiny originálu). Na straně 132 se uvádí: „Jedna část potomků ʾÁmúrových dospěla k hranicím Indie, kde na ně působilo podnebí tou měrou, že ztratili původní tureckou barvu pleti a přizpůsobili se pletí Indům. Žijí zde jak usedle, tak i kočovně.“ (Pozn. překl.: AL-MASʿÚDÍ, Abú al-Hasan. *Rýžoviště zlata a doly drahokamů*. Přeložil Ivan Hrbek. Odeon, 1983. S. 112.)

31 – *Mahábhárata* (jeden z hlavních staroindických eposů, pozn. překl.), viz 9. skandha (kniha). 8. skandha obsahuje podobný verš popisující Manua jako boha Drávidů. Stojí tam:

सत्यव्रतोजलीगताम सहातो येना भरता ,
उल्स सरजानादीतोये शफ़रीम द्रावीडेष्वराः ।।

Toto naznačuje, že Manu byl význačným kmenovým vůdcem Drávidů. Výraz išwara znamená pán, vládce, strážce, král atd. Odpovídající výraz v drávidském jazyce je eswara.

32 – Citováno v *Arsul Qurʾán*. Sv. 2, s. 195.

33 – Tamtéž, sv. 2, s. 196.

34 – IBN KATHÍR. *Tafsír*. Sv. 1, s. 104. Vysvětlení koránského verše 2:62. Význam tohoto verše „Věru ti, kdož uvěřili, a ti, kdož jsou židy, křesťany a sabejci, ti, kdož uvěřili v Boha a v Den soudný a konali zbožné skutky – ti naleznou odměnu u Pána svého a nemusí mít strach a nebudou zarmouceni“ ukazuje, že sabejci, stejně jako tři zbývající zmíněné skupiny, byli následovníky proroka.

35 – *Arsul Qurʾan*. Sv. 2, s. 196. Cituje z díla *ar-Radd ʿala al-Mantiqijín* známého učence Ahmada ibn Tajmíji: „Harran byl významným střediskem těchto sabejců… V době příchodu islámu tito sabejci a filozofové (kteří již v Harranu žili) zůstali až do konce v islámském státu. Tito sabejci pracovali jako lékaři a učitelé

v Bagdádu atd. Mnozí z nich v té době islám nepřijali. Když al-Fárábí, známý muslimský filozof, přišel do Harranu, učil se od nich filozofii… Toto (sabejské) náboženství bylo náboženstvím damašského lidu atd. před křesťanstvím. Modlili se směrem k severnímu pólu. Ještě dnes v Damašku najdeme velmi mnoho chrámů, které mají jednu qiblu (modlitební směr) směrem k severnímu pólu. Pod damašskou mešitou Džum'a je velký chrám, který má také qiblu mířící k severu. Kdysi patřil sabejcům." Ibn Tajmíja dále uvádí, že mezi sabejci byly dvě skupiny, obě zmíněné v Koránu. Jedni byli monoteisté, kteří přijali proroka Abrahama, zatímco druzí ho nepřijali.

36 – Tyto údaje z *Encyclopedia Britannica.* 11. vydání. Sv. 17, s. 555 jsou převzaty ze shrnutí z NADWI, Sayyid Sulaiman. *Arsul Qur'an*.

37 – GOPALA MENON, K. V. *World History*. Mathrubhumi, 1954. Sv. 1, s. 66.

38 – HARRIS, Walter. *A Journey through the Yemen*. S. 279. Citováno v *Arsul Qur'an*. Sv. 1, s. 47.

39 – KRISHNA, Chaitanya, *History of Sanskrit Literature* (vyd. S.P.S. Publication), s. 58.

40 – *The Encyclopaedi*a (vyd. S.P.C.S. Publication), sv. 2, s. 471.

41 – AZAD, Abul Kalam. *The Tarjuman al-Qur'an*. Sv. 1, s. 414.

42 – *Dhu l-Qarnajn* znamená „dvourohý". Socha Kýra nalezená v perských Pasargadách měla dva rohy (*The Tarjuman al-Qur'an*. Sv. 2, s. 400–401). Prorok Daniel ve zjevení viděl berana stojícího na břehu řeky. Měl dva rohy a vyrážel směrem na sever a na jih. Daniel také viděl rozzuřeného kozla, který se ze západu přiblížil k beranovi, zaútočil na něj a zlomil mu rohy. Když prorok Daniel v úžasu nemohl pochopit význam tohoto zjevení, objevil se anděl Gabriel a vysvětlil ho takto: dvourohý beran je médský a perský král, zatímco kozel je řeckým králem (viz Bible, kniha Danielova). *Dhu l-Qarnajn* musel být médským a perským králem, v jehož paláci se Danielovi dostalo veškerých poct. Kýrem založená velká říše byla později dobyta řeckými králi. Toto musel být význam Danielova zjevení.

43 – Viz Bible, Izajáš 44:28 a 45:1–3. O Kýrovi tam stojí: „O Kýrovi praví: ‚Hle, můj pastýř. Vyplní každé mé přání. Řekne Jeruzalému: ‚Budeš vybudován!' A chrámu: ‚Budeš založen!' Toto praví Hospodin o svém pomazaném, o Kýrovi… Já půjdu před tebou, vyrovnám nerovnosti, rozrazím bronzová vrata, železné závory zlomím.

Tobě dám poklady v temnotě skryté i sklady nejtajnější a poznáš, že já jsem Hospodin, který tě volá jménem, Bůh Izraele.“ Toto proroctví naznačuje, že Kýros snadno dobude babylonskou říši. Prorok Izajáš působil 160 let před Kýrem. (*The Tarjuman al-Qurʾan*. Sv. 2, s. 403).

44 – Tamtéž. Viz Izajáš 45:1.

45 – V Koránu 22:17 stojí: „A věru ti, kdož uvěřili – a ti, kdož vyznávají židovství, sabejci, křesťané a zoroastrovci – a ti, kdo k Bohu přidružují, zjistí, že Bůh mezi nimi rozliší v Den zmrtvýchvstání, neboť Bůh svědkem je všech věcí.“ Výraz „ti, kdo k Bohu přidružují“ označuje modláře a zbylých pět skupin jsou ti, kdo přijali některého z proroků a Boží knihu. Zoroastrovce, následovníky Zarathuštry, Korán zahrnuje mezi následovníky pravých proroků.

46 – V odborné knize Muhammad in World Scriptures její autor Abdul Haq Vidyarthi tvrdí, že prorok Muhammad byl předpovězen v dřívějších náboženských knihách buď jménem, nebo svými atributy, a podává výčet těchto předpovědí. Uvedenou větu ze Zend Avesty tam cituje takto:

جز آغاز و انجام و انباز و دشمن و یار و پدر و مادر و زن و فرزند جائی
و سوئی و تن و آسا و نمونه و رنگ و بو است

47 – Viz: *Muhammad in World Scriptures*. S. 47. Uváděno také v NADVI, Syed Sulaiman. Rahmat-e-Alam. *Daʿwat*. Special. Delhi: Urdu organ Jamʾat-e-Islami, 1962.

48 – IBN TAJMÍJA, Abdussalam. *Muntaqal Akhbar* [kniha o hadísech]. Zde citovaný prorokův výrok (od imáma aš-Šáfiʿí) je uveden v kapitole „Džizja“.

Abdussalam Ibn Tajmíja 1193–1254 n. l. – arabský učenec.

49 – SHAUKKANI, Allama. *Nailul Auttar* [kniha vysvětlující Muntaqal Akhbar]. Sv. 6, s. 57.

50 – Al-BÍRÚNÍ, *Kitabul Hind*.

51 – AL-DŽÍLÍ, Abdul Karím, *Al-insán al-kámil* [arabská kniha o súfijské filozofii], sv. 2, s. 80.

52 – Bible, Numeri 31:7–8: „Vypravili se do boje proti Midjánu, jak přikázal Hospodin Mojžíšovi, a pobili všechny muže. Zabili také midjánské krále Evího, Rekema, Súra, Chúra a Rebaa, pět midjánských králů, mimo ostatní skolené.“ Z tohoto vyplývá, že v Midjánu v té době vládla Chúrova dynastie.

53 – Moderní historici jejich zemi nazývají Mitanni. Dr. A. Ayyappan ve své knize Indian Antiquity uvádí: „Kolem roku 1500 př. n. l. žil ve východní Anatolii až po Sýrii lid zvaný Churrité… Později byla založena malá churritská říše jménem Mittani. Skupina zvaná Hyksósové, příbuzná

s Churrity, dosáhla velké moci a zaútočila na Egypt.“ (s. 103–104). Dále pokračuje: „Svědci, jejichž jména jsou uvedena ve smlouvě mezi králem Šuppiluliumou a vládcem Mitanni Mattiuazou, jsou védská božstva Indra, Mitra, Varuna, Násatja a další.“ (s. 107) Toto vše dokazuje, že Churrité, či Midjánci, patřili mezi Árje. A Midjánci byli potomky proroka Abrahama přes jeho ženu Ketúru. Je tedy velmi dobře možné, že Indoárjové byli Abrahamovými potomky. V tom případě mohla bráhmanská víra být ve svém prvopočátku náboženstvím Abrahama. (Pozn. překl.: Midjánci (z hebrejštiny) a Madjanovci (z arabštiny) se obecně považují za jeden a tentýž národ.)

54 – Citováno v publikaci: *Islam aur Asr-e-Jadeed.* Delhi. sv. 1, č. 1, s. 43.

55 – CHATOPADHYAYA, D. P. *Indian Philosophy*. Trichur. s. 336.

56 – Tamtéž, s. 336.

57 – *Bhagavadgíta*. Přeložili Jan FILIPSKÝ a Jaroslav VACEK. Kap. 4, verše 7, 8.

58 – *Daʿwat*. Rahmat-e-ʿAlam, zvláštní vydání. 1962.

59 – *Bhavišjapurána*. Kánda 3, parva 3, kap. 3, verš 25.

60 – *Rgvéda*. Mandala 8, súkta 30, mantra 2. „Ó nepřátele ničící bohové, takto oslavováno je vás třicet tři, všichni uctíváni Manuem (člověkem).“

61 – Viz stručné dílo v urdštině: ALI Hamid, *Hindu Mat Aur Tawhid* [Hinduismus a monoteismus]. S. 67.

62 – *Rgvéda*. Mandala 1, súkta 164, mantra 46.

63 – Tamtéž, mandala 10, súkta 114, mantra 5.

64 – Tamtéž, mandala 10, súkta 82, mantra 3.

65 – VALA, V. V. K. *Through the Rig Veda.* S. 124.

66 – *Rgvéda*. Mandala 10, súkta 121, mantra 1.

67 – *Rgvéda*. Přeložil Oldřich FRIŠ. Mandala 10, súkta 129, mantra 1, 2.

68 – SARASVATÍ, Dajánand. *Rigvedaadi Bhaashyabhoomika*.

69 – SAMKRITYAYAN, Rahul. *Perspectives of the World*. S. 551.

70 – *Išópanišad*. Přeložil Dušan ZBAVITEL. Mantra 2.

71 – AN-NAWAWÍ, Jahjá, Imám. *Zahrady spravedlivých* [sbírka výroků proroka Muhammada]. Přeložil Petr PELIKÁN. Praha: A.M.S. Trading s.r.o., 2008. S. 98 (kapitola 11 – O úsilí, výrok č. 108).

72 – *Kénópanišad*. Přeložil dušan ZBAVITEL. Khanda 1, mantry 3, 4.

73 – AL-GHAZÁLÍ, Imám Ihjá'. *'Ulúm ad-Dín*. Sv. 4, s. 362.

74 – *Kénópanišad*. Přeložil dušan ZBAVITEL. Khanda 2, mantra 3. Překlad Dušan Zbavitel.

75 – *Kénópanišad*. Přeložil dušan ZBAVITEL. Khanda 1, mantra 7.

76 – Korán říká: „Zraky lidí Ho nedosáhnou, leč On jich dosahuje." (6:103)

77 – MÜLLER, Max. *Sacred Books of the East*. Sv. 1, úvod.

78 – SAMKRITYAYAN, Rahul. *Perspectives of the World*. S. 552.

79 – Tamtéž. Na straně 552 Samkrityayan píše: „… Kritici přiměli náboženské představitele upanišadského období, aby přišli s teorií reinkarnace. Tvrdili, že lidé zde trpí proto, aby se každá bytost vrátila a pykala za své hříchy."

80 – KRISHNA WARYAR, A. G. *Buddhism*. S. 23–24.

81 – Anandakumara Swami zde cituje z knihy HORNER, I. B. *Gautama Buddha*. S. 123.

82 – Citováno v KOSAMBI, Dharmananda. *Lord Buddha*.

83 – Raný indický buddhismus. Maddždžihimanikája 41. Přeložil Dušan ZBAVITEL. Argo, 2008. s. 76–77.

84 – Tamtéž, s. 77–78.

85 – AŠ-ŠAHRASTÁNÍ, Muhammad. *Kitáb al-Milál wal-Nihál*. Sv. 1, s. 45. Autor (1086–1153 n. l.) byl perský dějepisec a islámský učenec zkoumající učení různých náboženství.

86 – Citováno v Gautama Buddha na straně 89.

87 – Výrok proroka Muhammada: „Skupina mých následovníků zůstane vítězná (a na správné stezce), dokud nepřijde Alláhův rozkaz (Hodina), zatímco budou stále vítězní." Sahíh al-Buchárí, č. 7311.

PUBLIKACE VYDANÉ MUSLIMSKOU OBCÍ A ISLÁMSKOU NADACÍ V PRAZE

- *Co jest Islám*. 4. vyd. Praha, 2004. Soubor deseti letáků. ISBN 80-903196-0-2.
- ŠEJCH IDRÍS, Dža'far. *Pilíře víry*. 4. vyd. Praha, 2013. 40 s. ISBN 978-80-87636-02-2.
- *Jak k tomu došlo?* 1. vyd. Praha, 2003. Informativní leták.
- PHILIPS, Bilal. *Pravé náboženství*. 2. vyd. Praha, 2007. 22 s. ISBN 80-903196-8-8.
- IBRAHIM, I. A. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. 2. vyd. Praha, 2009. 58 s. ISBN 978-80-904373-4-0.
- AL-QARADÁWÍ, Jusuf. *Povolené a zakázané v islámu*. 1. vyd. Praha, 2004. 254 s.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Lidská práva v Islámu*. 1. vyd. Praha, 2006. 48 s. ISBN 80-903196-2-9.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Džihád*. 1. vyd. Praha, 2006. 52 s. ISBN 80-903196-5-3.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Sunna: O chování Proroka*. 1. vyd. Praha, 2006. 176 s. ISBN 80-903196-6-1.
- JAHJÁ, Hárún. *Zázraky Koránu* [DVD, CD-ROM]. 1. vyd. Praha, 2009.
- JAHJÁ, Hárún. *Zázrak stvoření člověka* [DVD, CD-ROM]. 1. vyd. Praha, 2009.
- WORLD ASSEMBLY OF MUSLIM YOUTH. *Co jest islám*. 1. vyd. Praha, 2009. 72 s. ISBN 978-80-904373-0-2.
- ABD AL-ÁTÍ, Hammudah. *Zaostřeno na islám*. Přepracované vydání. Praha, 2010. 204 s. ISBN 978-80-904373-6-4.
- ABD AL-AZÍM, Šarif PhDr. *Ženy v islámu a ženy v židovsko-křesťanské tradici – mýtus a realita*. 1. vyd. Praha, 2010. 79 s. ISBN 978-80-904373-7-1.

- ALI, Syed R. *Otázka víry.* 1. vyd. Praha, 2010. 71 s. ISBN 978-80-904373-1-9.
- ALI, Syed R. *Islám a křesťanství v Bibli.* 1. vyd. 58 s. Praha, 2011. ISBN 978-80-904373-8-8.
- BIN JUMAIL ZAYNU, M. *Poznej svou víru z Koránu a sunny Prorokovy.* 1. vyd. Praha, 2011. 37 s.
- FLOOD, Donald. *Jak nejlépe žít a zemřít.* 1. vyd. Praha, 2011. 31 s.
- AL-KHADHMI, Ahmad. *Tadžwíd.* 1. vyd. Praha, 2011.
- *Islám stručně* [DVD]. 1. vyd. Praha, 2011. České titulky.
- JAHJÁ, Hárún. *Kolaps Darwinismu a pravda o stvoření* [DVD, CD-ROM]. 1. vyd. Praha, 2011.
- ALI, Syed R. *Islám a muslimové***.** 1. vyd. Praha, 2011. 47 s. ISBN 978-80-904373-9-5.
- PHILIPS, Bilal. *Tauhíd: Islámský koncept Boha.* 1. vyd. Praha, 2011. 145 s. ISBN 978-80-904373-3-3.
- SHEHADEH, Samer. *Kdo je Alláh.* 1. vyd. Praha, 2011. 21 s.
- HEMAYA Ahmad M. *Islám – hluboké nahlédnutí.* 1. vyd. Praha, 2012. 363 s. ISBN 978-80-904373-2-6.
- HASAN, Suhaib. *Proč se modlíme?* 1. vyd. Praha, 2013. 31 s. ISBN 978-80-87636-01-5.
- MAUDOODI, Syed Abul A'la. *Úvod do studia Koránu.* 1. vyd. Praha, 2013. ISBN 978-80-87636-00-8.
- *Džihád proti terorismu* [DVD]. 1. vyd. Praha, 2012. České titulky.
- *Rodiče a jejich postavení v islámu.* 1. vyd. Praha, 2013. Informativní leták
- MUHAMMAD, T. *Indie a monoteismus*. 1. vyd. Praha, 2014. ISBN 978-80-905731-0-9

DALŠÍ INFORMACE O ISLÁMU

Muslimská obec a Islámská nadace v Praze
Hlavní islámské centrum
Blatská 1491, 198 00 Praha 9
tel./fax: 281 918 876, e-mail: praha@muslim.cz

Informační centrum a modlitebna
Politických vězňů 14, 1. patro, Praha 1
tel.: 224 227 903, e-mail: praha@muslim.cz

Jazyková škola Alfirdaus
Masarykova 23, 602 00 Brno-střed
tel.: 773 943 164, alfirdaus@alfirdaus.cz

Muslimská obec a Islámská nadace v Brně
Vídeňská 38a, 639 00 Brno
tel.: 543 243 352, fax: 543 243 594
e-mail: brno@muslim.cz

Muslimská obec v Teplicích
U Nových Lázní 1224/10, 415 01 Teplice
tel.: 777 048 128, e-mail: teplice@muslim.cz

Muslimská obec v Hradci Králové
Drahoňovského 1175, 500 02 Hradec Králové
www.hkmuslims.com

INTERNETOVÉ STRÁNKY

http://www.al-islam.cz
http://www.islamweb.cz
http://www.islamcz.cz
http://www.islamweb.sk

T. Muhammad
INDIE A MONOTEISMUS
Vydala © Muslimská obec v Praze,
Blatská 1491, 198 00 Praha 9.
Odpovědný redaktor: Vladimír Sáňka.
1. vydání
ISBN 978-80-905731-0-9

ISBN: 978-80-905731-0-9